

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jana Roštan

Vpliv romskih svetnikov na reševanje romske problematike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jana Roštan

Mentor: izr. prof. dr. Miro Haček

Somentorica: asist. Irena Bačlija

Vpliv romskih svetnikov na reševanje romske problematike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, izr. prof. dr. Miru Hačku in somentorici, asist. Ireni Bačliji za njuno strokovno pomoč in hitre odzivne komentarje pri pisanju diplomske naloge.

Posebna zahvala gre staršem in vsem, ki ste mi med študijem in pri pisanju diplomske naloge pomagali ter mi kakorkoli stali ob strani.

VPLIV ROMSKIH SVETNIKOV NA REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE

Romska skupnost v Sloveniji se sooča z mnogimi problemi. Vseeno pa so življenjske razmere Romov v severovzhodnem delu Slovenije neprimerljivo boljše kot pri Romih v južnem delu Slovenije. Položaj in posebne pravice romske skupnosti ureja Ustava Republike Slovenije, Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji ter številna področna zakonodaja. Zaradi omenjenih razlik med Romi je precej oteženo izvajanje skupnih politik na nacionalni ravni in obstaja tendenca, da se problematika romske skupnosti ureja na lokalni ravni. S tem namenom je bilo v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi določeno, da je 20 občin v Sloveniji dolžnih zagotoviti pravico do enega romskega predstavnika v občinskem svetu. Romskih predstavnikov je sedaj 19, saj občina Grosuplje kljub omenjeni določbi v zakonu in ustavni sodbi ni upoštevala zakona. Vendar pa se problematika romske skupnosti rešuje tudi v tej občini, tako da bi težko rekli, da je prisotnost romskega svetnika v občinskem svetu ključen dejavnik pri reševanju romske problematike. Velja poudariti, da se je tudi v občini Grosuplje, kjer nasprotujejo institutu romskega svetnika, pokazala potreba po ustanovitvi nekega telesa, preko katerega bi občina sodelovala z romsko skupnostjo, saj bi sodelovanje z njimi bilo tisto, ki bi obrodilo sadove.

Ključne besede: Romi, politična participacija, pozitivna diskriminacija, romski svetnik.

INFLUENCE OF ROMA COUNCILLORS ON SOLVING ROMA'S PROBLEMS

The Roma community in Slovenia confronts many adversities. However, the living conditions of Roma in North-eastern part of Slovenia are much better than of those in Southern part. The status and special rights are regulated by the Constitution of The Republic of Slovenia, The Roma Community Act and numerous departmental legislations. It is very difficult to execute common policies on the national level, due to the before mentioned differences among the Roma. Therefore, there is a tendency to regulate the Roma problems on a local level. For this reason, the Act Amending Local Self-Government Act determines that 20 municipalities in Slovenia are obliged to assure the right to one Roma representative in the municipal council. Today, there are 19 representatives, since the municipality of Grosuplje did not consider the law, despite the provision of the act and constitutional court decision. Nevertheless, the problems of Roma community have been solved also in Grosuplje. It would be wrong to state that the presence of Roma councillor in the municipal council is the key element in solving the problems that Roma are facing. In the municipality of Grosuplje, where they oppose to having the institute of Roma councillor, there has been the need to establish a certain body through which the municipality will be able to collaborate with Roma community. This collaboration would show positive results.

Key words: Roma, political participation, positive discrimination, Roma councillor.

KAZALO

1 UVOD	7
2 POLOŽAJ ROMOV V REPUBLIKI SLOVENIJI	10
2.1 Problematika romske skupnosti v Republiki Sloveniji	10
<i>2.1.1 Prostorska problematika</i>	10
<i>2.1.2 Problematika vzgoje in izobraževanja</i>	12
<i>2.1.3 Problematika zaposlovanja</i>	13
<i>2.1.4 Problematika varovanja zdravja</i>	14
<i>2.1.5 Problematika organiziranosti pripadnikov romske etnične skupnosti</i>	14
2.2 Romi v slovenskem pravnem redu	15
<i>2.2.1 Mednarodne pogodbe, ki zavezujejo Slovenijo</i>	15
<i>2.2.2 65. člen Ustave Republike Slovenije in Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji</i>	17
3 POMEN IN VLOGA LOKALNE SAMOUPRAVE	20
3.1 Pristojnosti in naloge občinskega sveta	21
<i>3.1.1 Pristojnosti in naloge občinskega sveta pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti</i>	21
<i>3.1.2 Vloga in položaj romskega svetnika v občinskem svetu</i>	22
4 PARTICIPACIJA ROMOV NA LOKALNI RAVNI	26
4.1 Lokalne volitve leta 2002	30
5 REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE V OBČINAH SEMIČ IN GROSUPLJE	34
5.1 O problematiki romske skupnosti v občini Semič	34

5.2 O reševanju romske problematike v občinskem svetu občine Semič	36
5.3 O romskem svetniku v občinskem svetu občine Semič	37
5.4 O problematiki romske skupnosti v občini Grosuplje	38
5.5 O reševanju romske problematike v občinskem svetu občine Grosuplje.....	42
5.6 O romskem svetniku v občinskem svetu občine Grosuplje	42
6 SKLEP.....	47
7 LITERATURA	52
Priloga A: Intervju z županom občine Semič, Ivanom Bukovcem	59
Priloga B: Intervju z romskim svetnikom občine Semič, Damjanom Hrvatom.....	64
Priloga C: Intervju z županom občine Grosuplje, Janezom Lesjakom	68
Priloga D: Intervju s članico komisije za Rome v Grosupljem, Mojco Hribar	76

1 UVOD

Izvor in naselitev Romov v Evropo sta bila dolgo zavita v temo. Šele znanost 18. in 19. stoletja je to vprašanje nekoliko razsvetlila in zapisala, da je njihova pradomovina Indija. Iz matične pokrajine so se po mnenju mnogih raziskovalcev začeli izseljevati zaradi osvajalnih vojn na Indijo v 9. stoletju. Tako se je pričela njihova večstoletna selitvena pot. Vzrok njihovega stalnega preseljevanja z vzhoda proti zahodu je bil nomadski način življenja, k temu pa je poleg socialno–kulturnih značilnosti dodatno pripomoglo tudi nenehno preganjanje, zaradi katerega se, četudi bi to hoteli, nikjer niso mogli ustaliti (Brizani 2000, 6).

Pripadniki romske skupnosti tako danes živijo v vseh evropskih državah. Ocenjujejo, da živi v Evropi od 10 do 12 milijonov Romov. Težko pa je ugotoviti točno število. Vzrok za to je v še vedno prisotnem nomadskem načinu življenja, predvsem pa v tem, da se ob popisih prebivalstva vsi Romi ne opredeljujejo za pripadnike romske narodnosti (Brizani 2000, 15).

Sicer pa bi nasploh lahko rekli, da današnja Evropa ni najbolj naklonjena romski skupnosti, saj ta še vedno sodi med eno najbolj diskriminiranih narodnih skupnosti (Brizani 2000, 15). Kljub velikemu napredku, ki je bil v Evropi dosežen z razvojnimi strategijami za izboljšanje njihovih življenjskih pogojev, se je temeljno mišljenje le malo spremenilo. Negativna stališča do njih ostajajo globoko ukoreninjena in življenjski pogoji Romov med vsemi evropskimi manjšinami ostajajo med najslabšimi. Biti Rom, še vedno pomeni, ne imeti enakega dostopa do izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva ter do ustreznih in primernih bivalnih razmer (Guet 2003, 29).

Na ozemlju današnje države Slovenije se je navzočnost Romov kot posebne etnične skupnosti z lastnim jezikom in svojim načinom življenja zasledila v 14. stoletju, in sicer v zapisu zagrebške škofijske sodne kronike iz leta 1387, ki omenja Cigana iz Ljubljane (Brizani 2000; Obreza 2003). Njihovo naseljevanje na slovensko ozemlje je skozi daljše obdobje potekalo v treh smereh: iz smeri Hrvaške – današnji dolenski Romi, iz Madžarske – današnji prekmurski Romi in iz smeri nemških dežel – današnji gorenjski Romi ali Sinti. Vsaka od teh skupin govori lastno romsko narečje (Brizani 2000, 12).

Med Romi v Sloveniji so zaradi zgodovinske usode in različnih okoliščin velike razlike, ki temeljijo na različnem načinu življenja, tradiciji in zlasti na stopnji socializacije in integriranosti v okolje. Prav zaradi teh razlik so življenjske razmere Romov v

severovzhodnem delu Slovenije neprimerljivo boljše in bolj urejene kot pri Romih v južnem delu Slovenije (Winkler 1999; Bačlija 2005). Romi v Prekmurju so se namreč mnogo bolj integrirali v obstoječo družbo kot Romi na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju, kjer sta socialna in etnična distanca do večinskega prebivalstva še precejšnji (Obreza 2003, 48).

Zaradi omenjenih razlik med Romi v Sloveniji je precej oteženo izvajanje skupnih politik na nacionalni ravni in obstaja tendenca, da se problematika romske skupnosti ureja na lokalni ravni (Bačlija 2005, 151). Z namenom boljšega sodelovanja med Romi in tistimi, ki sprejemajo javnopolitične odločitve lokalnega pomena, je bilo v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi določeno, da je 20 občin v Sloveniji dolžnih zagotoviti pravico do enega romskega predstavnika v občinskem svetu. Romskih predstavnikov je zdaj 19, saj občina Grosuplje kljub omenjeni določbi v zakonu in ustavni sodbi ni upoštevala zakona.

Romi v Republiki Sloveniji predstavljajo posebno etnično skupnost z lastnim jezikom in svojim načinom življenja. V nalogi nas bo tako sprva zanimalo, kakšen je položaj romske skupnosti v Republiki Sloveniji. Glede na to, da gre za skupnost, ki se srečuje s problemi na mnogih področjih, se bomo v prvem delu tega poglavja osredotočili na problematiko, s katero se srečuje romska skupnost v naši državi, v drugem delu pa nas bo zanimalo, kako položaj romske skupnosti v Republiki Sloveniji ureja zakonodaja. Da bi lažje razumeli smiselnost uvedbe instituta romskega svetnika v občinskem svetu, bomo nadalje predstavili, kakšen je pravzaprav pomen in vloga lokalne samouprave, katere so pristojnosti in naloge občinskega sveta v občini ter kakšna naj bi bila iz tega sledeča vloga in položaj romskega svetnika v občinskem svetu. V nadaljevanju naloge se bomo podrobneje osredotočili na politično participacijo Romov na lokalni ravni, saj je Slovenija ena izmed redkih evropskih držav, ki Rome vključuje v odločanje o javnih zadevah na lokalni ravni. V sklopu tega bomo tudi nekoliko podrobneje predstavili sprejemanje Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi ter težave, ki so se pri tem pojavljale, prostor pa bo namenjen tudi lokalnim volitvam, ki so potekale leta 2002. Na teh volitvah bi namreč morala romska skupnost imeti zagotovljeno mesto svetnika v občinskem svetu v 20 občinah, vendar pa ni bilo tako. Na podlagi tega dogajanja bomo tudi lažje razumeli, kako je sploh mogoče, da občina Grosuplje že dobrih sedem let ne spoštuje spremembe Zakona o lokalni samoupravi. V

zadnjem delu diplomske naloge pa bomo poskušali ugotoviti, kolikšen je vpliv romskih svetnikov v občinskem svetu pri reševanju problematike, s katero se romska skupnost sooča.

Do odgovorov na zastavljena vprašanja bomo poskušali priti na primeru dveh občin, in sicer na primeru občin Semič in Grosuplje. Tako občina Semič kot Grosuplje namreč spadata med občine, kjer prebivajo Romi južnega dela Slovenije, za katere velja, da živijo v bistveno slabših razmerah kot Romi v severovzhodnem delu Slovenije. Prav tako za obe občini velja, da bi morali v svojem občinskem svetu imeti med drugim predstavnika romske skupnosti, vendar tega občina Grosuplje za razliko od občine Semič nima.

Pred raziskovanjem smo si zastavili naslednjo hipotezo:

Občina Semič je na področju reševanja romske problematike bolj uspešna kot občina Grosuplje, saj je v občinskem svetu občine Semič prisoten tudi romski svetnik, ki opozarja na probleme, s katerimi se srečujejo Romi v tej občini in predstavlja vezni člen med županom na eni ter romsko skupnostjo na drugi strani.

Pri pisanju diplomske naloge bodo uporabljene naslednje metode in tehnike:

- analiza in interpretacija primarnih virov (zakonodaja);
- analiza in interpretacija sekundarnih virov (ustrezna literatura in internetni viri);
- družboslovni intervjuji (intervju z županom občine Semič, Ivanom Bukovcem, intervju z županom občine Grosuplje, Janezom Lesjakom, intervju z romskim svetnikom občine Semič, Damjanom Hrvatom, intervju s članico komisije za Rome v občini Grosuplje, Mojco Hribar);
- primerjalna metoda raziskovanja (primerjava poteka reševanja romske problematike v občinah Semič in Grosuplje);
- študija primera (reševanje romske problematike na primeru dveh občin, in sicer na primeru občin Semič in Grosuplje).

2 POLOŽAJ ROMOV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Romi v Republiki Sloveniji predstavljajo posebno etnično skupnost z lastnim jezikom in svojim načinom življenja. Prav romska skupnost je tista, ki se tako kot v vseh drugih evropskih državah tudi v Sloveniji sooča s številnimi težavami na različnih področjih. Tako bo v prvem delu tega poglavja predstavljena problematika, s katero se sooča romska skupnost v naši državi, v drugem delu pa bo sledila predstavitev normativne ureditve položaja Romov v naši država, torej, kako ureja položaj romske skupnosti v Republiki Sloveniji zakonodaja.

2.1 Problematika romske skupnosti v Republiki Sloveniji

Romska populacija se srečuje s številnimi težavami na različnih področjih – tako na socialnem kot tudi na ekonomskem, pravnem, političnem, izobraževalnem, kulturnem in prostorskem. V nadaljevanju si bomo tako podrobneje pogledali, s kakšnimi težavami se srečujejo Romi v Sloveniji.

2.1.1 Prostorska problematika

Položaj Romov se je z njihovo stalno naselitvijo precej spremenil. Številne težave, ki jih imajo z okoliškim prebivalstvom, pa tudi sami med seboj, izhajajo iz lokacije in lastnosti njihovih naselij. Zaradi same lokacije, pravno-lastniških razmerij, nenačrtnosti, kakovosti izdelave, vplivov na okolje ter samega načina življenja Romov je nastala vrsta težav, ki v času nomadskega načina življenja niso bile tako očitne. Z modernizacijo družbe, industrializacijo in urbanizacijo se je močno spremenil tudi njihov življenjski stil. Vrsta opravil in poklicev, ki so jih opravljali Romi, potujoči po razmeroma obširnem teritoriju, ni bilo več potrebnih. Zaradi preživetja so se morali tudi Romi prilagoditi normam in načinu življenja urbanizirane družbe. Iskati so morali nove vire preživetja, kar pa je bilo za njih izredno težko, saj za to niso imeli ne kvalifikacij in ne navad. Izhodiščno možnost za družbeno integracijo in posledično za zagotovljen vir preživetja je predstavljala njihova stalna naselitev na eni lokaciji. Stalna naselitev pa je ponavadi pomenila določen šok tako za Rome kot tudi za

večinsko prebivalstvo. Odnos večinskega prebivalstva do Romov se je praviloma še poslabšal. Negativni stereotipi in včasih tudi odkrita sovražnost do Romov so se poglobljali in tako stanje, kljub številnim poskusom družbene integracije in izboljševanja njihovega pravnega in stvarnega položaja, traja še danes. Slabi odnosi med romskim in neromskim prebivalstvom izhajajo predvsem iz neurejenih lastniških razmerij, funkcionalnega motenja posesti in komunalnih vprašanj (Zupančič 2003, 117–118).

Na področju bivalnih razmer Romov v Sloveniji sta največja problema parcelizacija in urbanistični ureditveni načrti romskih naselij. Tako v Prekmurju kot tudi na Dolenjskem se je v nekaterih romskih zaselkih pojavil problem lastništva, saj so si Romi uredili stanovanjska poslopja na ozemlju drugih lastnikov, predvsem kmetov (Horvat 1999, 21). Zaradi tega na teh območjih prihaja do nasprotovanja domačega prebivalstva. Poleg tega, da so se naselili na ozemlje drugih lastnikov, pa je razlog za nasprotovanje tudi izsekavanje drevja na gozdnih površinah, ki ga potrebujejo za kurivo in druge potrebe, ali pa poseganje v nekatere pridelke, kot so krompir, koruza, solata ali pa žitarice, na obdelovalnih zemljiščih v neposredni bližini romskih naselij. S tem so prebivalcem povzročili občutno škodo. Precej nejevolje med lastniki pa so pogosto sejali tudi zaradi odmetavanja različnih predmetov. Da bi bilo to nasprotovanje kljub vsemu čim manjše, so romska naselja pogosto locirana na kakovostno slabših lokacijah, kar pa povzroča vrsto težav Romom samim. Neurejena lastniška razmerja bodo namreč težko dobila ustrezno infrastrukturo – vodovodno omrežje, električno napeljavo, kanalizacijo, telefonsko omrežje, odvoz smeti in odpadkov, morebitno ureditev utrjenega cestišča itn. Prav to pa je pomemben razlog za njihovo socialno izključenost. Omenjene dobrine namreč pomenijo večinoma zgolj tehnični predpogoj družbene enakosti, brez katerih so pravne kategorije manjšinske zaščite in boja proti marginalnosti družbenih skupin brez moči. Vprašanje oskrbe z vodo narašča s potrebami v delovno in šolsko okolje vključujočih Romov ter s slabšanjem kakovosti vode v tradicionalnih vodnih virih – tekoče vode, izviri in studenci in neredko tudi podtalnica so marsikje že močno onesnaženi in za normalne vodooskrbne namene praktično neprimerni. Po drugi strani pa so nekatera naselja locirana prav na območjih vodonosnikov ali nad vodovodnimi zajetji, kar pa je praviloma hudo moteče za okoliško večinsko prebivalstvo. Neurejene komunalne zadeve v prvi vrsti torej prizadevajo Rome same, ker jim ne omogočajo dostopa do bivalnih standardov moderne dobe, v enaki meri pa zaradi ogrožanja vodnih virov, prav tako pa tudi zaradi vizualnega onesnaževanja in smrada ustvarjajo konflikte z ostalim prebivalstvom (Zupančič 2003, 118–120).

Večina Romov tako še vedno živi v naseljih, ki so izolirana od ostalega prebivalstva ali na robu naseljenih območij v razmerah pod minimalnimi bivalnimi standardi. 39 odstotkov Romov živi v zidanih stanovanjskih hišah, od katerih jih je polovica zgrajenih brez potrebnih dovoljenj, samo 12 odstotkov pa jih živi v stanovanjih. Preostali Romi živijo v zasilnih bivališčih, kot so barake, kontejnerji, prikolice in podobno. Le manjši del Romov živi skupaj z večinskim prebivalstvom. Ti so dosegli zadovoljivo stopnjo socializacije in živijo večinoma v Prekmurju (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a).

Dostojne bivalne razmere tako predstavljajo osnovni pogoj za uspešno vključevanje Romov v družbeno življenje. V tej smeri se zadnje čase izvaja tudi veliko aktivnosti. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko tako redno objavlja poziv za prijavo projektov v vsakoletni izvedbeni program pomoči občinam pri urejanju najnujnejše osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a). Najtrši oreh pa nedvomno predstavljajo naselja, ki jih zaradi mikrolokacije, nezdružljivosti funkcij prostora ali ogrožanja pomembnih naravnih virov, naravne in kulturne dediščine ni mogoče urejati, temveč je zanje potrebno iskati nadomestne lokacije, kar pa ni enostavno, saj je treba ne le izbrati lokacije, temveč doseči tudi konsenz z že obstoječimi prebivalci naselij (Zupančič 2003, 123).

2.1.2 Problematika vzgoje in izobraževanja

Večina družbeno kritičnih analitikov romske problematike v Sloveniji poudarja, da je romska siromašnost v močni vzročni povezavi z njihovo nizko izobrazbeno strukturo (Tancer 2003, 67). Vzgoja in izobraževanje sta namreč ključni stopnji v socializaciji vsakega človeka in imata velik vpliv ter posledice za njegovo nadaljnje življenje. Vprašanje vzgoje in izobraževanja Romov je še posebej problematično, saj se kljub stalni naselitvi v slovenskem prostoru ponekod še zmeraj težko integrirajo v slovensko družbo. Največ težav, predvsem na Dolenjskem, je povezanih s potisnjenostjo na rob družbe ter z že omenjenimi slabimi bivanjskimi in socialnimi razmerami. To vsekakor najbolj čutijo šoloobvezni otroci, ki pa se v šoli soočajo še z eno veliko težavo – slovenskim jezikom. Mnogi ga pred vstopom v šolo ne obvladajo dovolj dobro, ali pa sploh ne. Posledično v takih okoljih zelo malo romskih otrok

uspešno zaključi osnovno šolo, mnogi pa so obravnavani kot učenci s posebnimi potrebami (Khatib L. in drugi 2006, 219).

Vzgoja in izobraževanje Romov sta tako v zadnjih petnajstih letih deležni vse večje pozornosti tako v strokovnih krogih kot tudi v javnosti. Poudarja se, da je treba upoštevati socialne in kulturne razmere, v katerih otrok živi, drugačnost romskih učencev ter s tem uporabo drugačnih, posebnih pristopov pri delu in uporabo integriranega načina izvajanja pouka (Khatib L. in drugi 2006, 219). K boljšemu vključevanju Romov v izobraževanje bo zagotovo pripomoglo tudi zgodnje vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo (vsaj dve leti pred vstopom v osnovno šolo, najpozneje pa s štirimi leti). Prav tako se kot zelo dobre ideje kažejo uvajanje romskih pomočnikov v razrede z Romi, fakultativno učenje romščine, stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev itd. (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a).

2.1.3 Problematika zaposlovanja

Romi v večini primerov nimajo privzgojenih delovnih navad, zato se z vključitvijo v delovno okolje pojavijo številne težave. Romi v Prekmurju so se včasih zaposlovali predvsem kot čistilci, konfekcionarji, šivilje, tesarji, gradbeniki, komunalni delavci, cestni delavci ter kovinarji. Na Dolenjskem pa so se Romi ukvarjali predvsem s kovaštvom, drobljenjem kamenja v kamnolomih in na cestah ter s prodajo konj. Zelo pomembna panoga je bila tudi nabiranje zdravilnih zelišč. V zadnjem času pa je število zaposlenih Romov naglo upadlo. Zaposlitev izredno težko dobijo bodisi zaradi slabih delovnih navad bodisi zaradi negativnih odnosov in predsodkov delodajalcev do Romov. Ena največjih ovir v sedanjem času je nizka stopnja izobrazbe, saj zaradi modernizacije proizvodnih procesov niso konjunktivna delovna sila (Horvat 1999, 22). Zaposlenih Romov je tako približno 2 odstotka, nezaposlenih pa je približno 98 odstotkov (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a). Najpogostejši in najzanesljivejši vir preživljanja tako za večino družin predstavlja predvsem socialna pomoč, ki jim pripada v skladu z veljavnimi predpisi in velikemu delu romskih družin zagotavlja preživetje. Žal pa včasih ravno ta pomoč demotivira njihova lastna prizadevanja za zaposlitev, saj zadostuje za skromno preživetje, zato bo potrebno še veliko storiti na drugih področjih in ustvariti možnosti, da bodo tudi Romi lahko živeli od lastnega dela, socialna pomoč pa bo

ostala tistim, ki zaradi posebnih okoliščin niso sposobni za delo in si ne morejo zagotoviti sredstev za preživetje (Winkler 1999, 28).

2.1.4 Problematika varovanja zdravja

Nizka življenjska raven se kaže tudi v njihovem zdravstvenem stanju. Formalno imajo sicer na področju osnovnega zdravstvenega varstva enake pravice kot drugi državljani Slovenije, vendar se jih ne poslužujejo v zadostni meri, predvsem kar zadeva vključenost v preventivne oblike zdravstvenega varstva. Zdravstveno stanje je še posebno zaskrbljujoče med Romi na Dolenjskem (Winkler 1999, 28).

2.1.5 Problematika organiziranosti pripadnikov romske etnične skupnosti

Izkušnje pri delu s pripadniki romske skupnosti so pokazale, da prizadevanja državnih organov in občin niso dovolj uspešna, če Romi v te dejavnosti tudi sami niso aktivno vključeni (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a). Vendar pa je pri tem pomembno, da tudi med njimi dozori spoznanje, da morajo za svoj obstoj in vključitev v slovensko družbo skrbeti predvsem sami. Eden največjih problemov pri tem je njihova neosveščenost, individualizem, pogosto tudi nepripravljenost na kakršnokoli skupno nastopanje. Le manjši del med njimi se tega zaveda in si prizadeva, da bi se organizirali (Winkler 1999, 29). Prizadevanja Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti so bila tako v veliki meri usmerjena tudi v organiziranje Romov in ustanavljanje romskih društev. Ustanovljenih je že 23 romskih društev, ki delujejo v 19 občinah (Murska Sobota, Novo mesto, Velenje, Maribor, Krško, Puconci, Rogašovci, Tišina, Črnomelj, Kočevje, Semič, Metlika, Kuzma, Ljubljana, Črenšovci, Dobrovnik, Cankova, Lendava, Trebnje). Vendar pa je njihova aktivnost zaenkrat usmerjena predvsem na kulturno delovanje in manj na sodelovanje pri razreševanju problemov v njihovih okoljih. Rezultati tako še niso zadovoljivi, pomembno pa je, da so na ta račun občine dobile sogovornika, ki predstavlja interese romske skupnosti v odnosu do občinske uprave in občinskih svetov. Romska društva so povezana v osrednjo organizacijo, Zvezo Romov Slovenije, ki predstavlja sogovornika z državnimi organi. Interese romske skupnosti v odnosu do občinske uprave in občinskih svetnikov pa lahko predstavljajo tudi

romski svetniki v občinah, kjer imajo Romi svoje svetnike (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009a).

2.2 Romi v slovenskem pravnem redu

Romska skupnost v Republiki Sloveniji nima položaja nacionalne manjšine. Gre za posebno etnično skupnost, manjšino, ki ima posebne etnične značilnosti (lastni jezik, kulturo in druge etnične posebnosti) (Obreza 2003; Lavtar 2007). Začetki urejanja pravnega položaja Romov segajo v leto 1989, ko je bila z ustavnimi amandmaji sprejeta določba, na podlagi katere se je pravni položaj Romov uredil z zakonom. Pravna podlaga za urejanje položaja romske etnične skupnosti v Republiki Sloveniji danes je 65. člen Ustave RS (Lavtar 2007, 89). Leta 2007 je bil sprejet Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, že dlje časa pa njen položaj ureja tudi številna področna zakonodaja.

2.2.1 Mednarodne pogodbe, ki zavezujejo Slovenijo

Slovenija je podpisnica vseh pomembnejših mednarodnih pogodb s področja človekovih pravic in prepovedi diskriminacije. Te z ratifikacijo in objavo postanejo del notranjega pravnega reda in se uporabljajo neposredno. Po hierarhiji pravnih aktov so pred zakoni in podzakonskimi akti, zato morajo biti zakoni in podzakonski akti usklajeni s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami. V Sloveniji veljavne mednarodne pogodbe o človekovih pravicah in svoboščinah pa imajo primat nad Ustavo (Obreza 2003, 49). Ustava v petem odstavku 15. člena namreč določa: »Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri« (URS, 15. čl.). Posamezniku tako pripadajo tudi človekove pravice, ki so v zavezujočem pravnem aktu širše ali dodatno opredeljene, saj Ustava zagotavlja le minimum varstva človekovih pravic (Šturm 2002, 204).

Temelj varstva človekovih pravic sodobnega časa predstavlja Splošna deklaracija človekovih pravic Organizacije združenih narodov iz leta 1948. Človekove pravice in prepoved diskriminacije so zajete tudi v mednarodnih aktih, kot so Mednarodni pakt o državljanskih in

političnih pravicah, Evropska konvencija o človekovih pravicah, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah in Konvencija o odpravi vseh vrst rasne diskriminacije (Obreza 2003, 50).

Temeljna pravna podlaga varstva narodnih in etničnih manjšin ter njihovih pripadnikov oziroma pripadnic je zagotovljena v Okvirni konvenciji Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin. Posebej pomembna pa je tudi Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih (Obreza 2003; Flander 2004).

Res je, da so mednarodni pravni akti na področju varstva narodnih in etničnih manjšin, ki jih je Slovenija ratificirala, po hierarhiji pravnih aktov nad zakoni in podzakonskimi akti, vendar pa mednarodni pravni akti, vključno z Okvirno konvencijo Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin, izrecno ne zahtevajo, da bi bilo potrebno pripadnikom narodnih (in etničnih) manjšin zagotavljati poseben položaj pri uresničevanju pravice do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah. Kljub temu takšen položaj za pripadnike manjšin ustave in zakoni nekaterih držav zagotavljajo, vključno s Slovenijo. V tistih pravnih ureditvah, v katerih imajo pripadniki narodnih (in/ ali etničnih) manjšin zagotovljeno mesto za svojega predstavnika v predstavniškem domu parlamenta, v predstavniških in/ ali izvršilnih organih občin, pokrajin itd., uveljavljajo pozitivno diskriminacijo (Flander 2004, 234).

Pozitivna diskriminacija je običajno sestavni del t. i. »politike enakih možnosti«, ki jo sodobne demokratične države uresničujejo na temelju spoznanja o nezadostni učinkovitosti tradicionalnega pristopa k preprečevanju diskriminacije in uresničevanja enakopravnosti. V praksi se uveljavlja na različnih področjih družbenega življenja in dela, kot so področja izobraževanja, zaposlovanja, socialne varnosti, dostopa do javnih dobrin in storitev in pa tudi področje participacije v javnem (političnem) odločanju (Flander 2004, 105).

Ravno pri tem še posebej izstopa Slovenija. Na področju razvoja pravnega varstva oziroma zaščite narodnih in etničnih manjšin je namreč edina država, v kateri lahko pripadniki in pripadnice narodnih manjšin in Romov (kot posebne etnične manjšine) pravico do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah uveljavljajo s t. i. dvojno volilno pravico. Pripadniki manjšin volilno pravico, ki je z nekaterimi izjemami vsem polnoletnim državljanom zagotovljena v enakem obsegu, uveljavljajo v širšem obsegu kot državljani, ki pripadajo večinskemu prebivalstvu (Flander 2004, 235).

2.2.2 65. člen Ustave Republike Slovenije in Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji

Ustava RS v okviru poglavja »človekove pravice in temeljne svoboščine« v 65. členu romski skupnosti zagotavlja posebne pravice. Ta ustavna določba pomeni pooblastilo zakonodajalcu, da romski skupnosti, ki živi v Sloveniji, kot posebni etnični skupnosti z zakonom zagotovi poleg splošnih pravic, ki gredo vsakomur, še posebne pravice in poseben pravni položaj (Flander 2004, 239). V 65. členu Ustave RS je tako zapisano, da »položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«. Gre torej za zagotovitev posebnega varstva, ki je, kot je bilo že omenjeno, v teoriji prava znano kot t. i. pozitivna diskriminacija, po kateri romska skupnost ni omejena z načelom enakosti (Krajnc 2006, 236). Čeprav je ta določba bolj programskega značaja in se nanaša na izvedbeni zakon, je zelo pomembna. Prvič zato, ker je romska skupnost s tem členom priznana kot etnična skupina, drugič pa, ker je zaščita jamčena v ustavi sami (Polzer-Srienz 2003, 98).

Zakonodajalec posebnega zakona, ki bi urejal posebne pravice romske skupnosti, dolgo ni sprejel. Na njegovo pomanjkanje so večkrat opozorile številne institucije, pa tudi v praksi se je pokazalo, da je normativna ureditev položaja in posebnih pravic v Republiki Sloveniji živeče romske skupnosti pomanjkljiva in nezadostna. Njihov položaj in posebne pravice je sicer že urejala številna področna zakonodaja, vendar pa je v letu 2005 prevladalo mnenje, da bi se s sprejetjem temeljnega zakona lahko celoviteje uredili položaj, status in organiziranost Romov, kar bi olajšalo delo tudi zakonodajalcu in izvršilni oblasti pri nadaljnjem normiranju njihovih posebnih pravic. Najpomembnejši razlog za sprejetje zakona pa je okoliščina, da je romska skupnost prisotna na določenih območjih ozemlja današnje Republike Slovenije že stoletja in da gre za skupnost, za katero je značilno, da je na tem ozemlju zgodovinsko naseljena. V letu 2007 je bil tako Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji le sprejet. S tem zakonom je romska skupnost dobila pravno-formalni status, ki bo urejal različna področja in bo hkrati pomenil tudi zapolnitev mednarodnih konvencij, ki jih je podpisala Slovenija. Slovenija je s tem zakonom postala prva država v Evropski uniji, ki ima zakon o romski skupnosti (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009b).

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji ureja položaj in opredeljuje področja posebnih pravic romske skupnosti v Republiki Sloveniji, pristojnost državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti za njihovo izvajanje ter sodelovanje predstavnikov oziroma predstavnic romske skupnosti pri uresničevanju njihovih pravic in obveznosti,

določenih z zakonom (ZRomS-1, 1. čl.). Republika Slovenija tako s tem zakonom zagotavlja uresničevanje posebnih pravic Romov na področju izobraževanja, kulture, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja, zdravstvenega in socialnega varstva, obveščanja in soodločanja v javnih zadevah, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti. Ta zakon pa se dopolnjuje tudi z drugimi zakoni, podzakonskimi akti in akti samoupravnih lokalnih skupnosti ter s posebnimi programi in ukrepi državnih organov ter organov samoupravnih lokalnih skupnosti (ZRomS-1, 3. čl.). Zakon določa tudi ustanovitev Sveta romske skupnosti, njegova vloga pa je predvsem dajanje predlogov in pobud pristojnim organom ter spodbujanje in razvijanje dejavnosti in kulture romske skupnosti (Bačlija 2009, 109). Kot pomembno novost zakon nastavlja tudi nove instrumente za zagotavljanje vključevanja Romov v občinsko javno življenje. Poleg krovnega sveta, ki je partner v razmerju do državnih ustanov, določa še obvezno ustanovitev posebnega delovnega telesa za spremljanje položaja romske skupnosti v občinah, kjer volijo romskega predstavnika v občinski svet (Lavtar 2007, 94).

Kot je bilo že omenjeno, položaj in posebne pravice Romov ureja tudi številna področna zakonodaja. Doslej je zaščita romske skupnosti vgrajena v štirinajst področnih zakonov:

- 1) Zakon o lokalni samoupravi (ZLS), Ur. l. RS, št. 100/05;
- 2) Zakon o lokalnih volitvah (ZLV), Ur. l. RS, št. 22/06;
- 3) Zakon o evidenci volilne pravice (Z EVP), Ur. l. RS, št. 1/07;
- 4) Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR), Ur. l. RS, št. 93/05;
- 5) Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Ur. l. RS, št. 16/07;
- 6) Zakon o vrtcih (ZVrt), Ur. l. RS, št. 100/05;
- 7) Zakon o osnovni šoli (ZOsn), Ur. l. RS, št. 81/06;
- 8) Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), Ur. l. RS, št. 96/02;
- 9) Zakon o knjižničarstvu (ZKnj), Ur. l. RS, št. 87/01;
- 10) Zakon o medijih (ZMed), Ur. l. RS, št. 110/06;
- 11) Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS), Ur. l. RS, št. 96/05;
- 12) Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin (MKUNM), Ur. l. RS, št. 20/98;

- 13) Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (MELRJ),
Ur. l. RS, št. 17/00;
- 14) Zakon o nagradah Republike Slovenije na področju šolstva (ZNPS), Ur. l. RS, št.
56/94 (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009b).

3 POMEN IN VLOGA LOKALNE SAMOUPRAVE

Sodelovanje državljanov je srce demokracije, državljani, ki spoštujejo demokratične vrednote, se zavedajo svojih državljanskih dolžnosti in sodelujejo v političnem dogajanju, so življenjska sila demokratičnega sistema (Vlaj 2004, 111). Lokalna samouprava se nasploh šteje za eno izmed temeljnih stebrov demokratičnega političnega življenja, saj omogoča lokalnim skupnostim, da same upravljajo svoje, torej lokalne zadeve. Lokalna oblast je demokratična, če na njeno izvajanje odločilno vplivajo sami občani, bodisi neposredno (z različnimi oblikami neposrednega odločanja) bodisi posredno z volitvami nosilcev lokalnih nalog. Za lokalno samoupravo je torej bistveno, da prebivalci lokalne skupnosti upravljajo sami lastne zadeve. Upravljanje pa pomeni sprejemanje odločitev, ki jih lahko prebivalci lokalne skupnosti sprejemajo neposredno ali pa preko organov lokalne samouprave. Idealno z vidika demokratične vladavine bi bilo, da bi se prebivalci lokalne skupnosti upravljali sami neposredno, da bi torej vse odločitve v celoti sprejemali sami. Seveda je to v sodobni lokalni skupnosti nemogoče, ker so potrebe, ki se v njej zadovoljujejo, preveč raznovrstne in zapletene, da bi o njih odločali vsi občani, prav tako pa zahteva sodobno življenje neprestano odločanje. Zaradi tega je sprejemanje vseh ali večine odločitev, ki se nanašajo na lokalno samoupravo, poverjeno različnim organom lokalne samouprave, med katerimi ima osrednjo vlogo in pomen za lokalno demokracijo predstavniški organ. Poleg neposrednega odločanja je torej zagotovljeno, da imajo občani neposreden vpliv na oblikovanje najpomembnejših lokalnih organov, da so torej predstavljeni v teh organih (Grad 2000, 73–75).

Lokalna samouprava je namenjena reševanju vsakodnevnih potreb ljudi. Tradicionalna vloga oziroma naloge občine se tako nanašajo na urejanje komunalnega gospodarstva, socialno življenje (osnovne šole, vrtci, zdravstveno varstvo, socialno skrbstvo), javni red in mir, prostorsko načrtovanje in varstvo okolja, skrb za lokalno infrastrukturo, opravljanje nadzora nad lokalnimi razmerami ter gospodarjenje z občinskim premoženjem (Vlaj 2004, 203).

Pristojnosti in naloge občin pa si delijo občinski svet, župan, občinska uprava ter drugi organi oziroma telesa v občini, ki jih določajo posamezni zakoni (npr. štab civilne zaščite, odbor za varstvo interesov uporabnikov) (Vlaj 2004, 207).

3.1 Pristojnosti in naloge občinskega sveta

Organi občine so občinski svet, župan ter po potrebi eden ali več občinskih odborov in nadzorni odbor. O njih govori IV. poglavje Zakona o lokalni samoupravi. V zakonu so opredeljene naloge občinskega sveta kot najvišjega organa odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Občinski svet je izvoljeni predstavniški organ občine z generalno pristojnostjo za odločanje o zadevah iz okvira pravic in dolžnosti občine. Sprejema statut občine kot najvišji akt lokalne samouprave v občini, odloke in druge občinske akte ter spremlja občinski proračun in zaključni račun. Prav tako daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino, odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja, nadzoruje delo župana, podžupana ter občinske uprave glede izpolnjevanja njegovih odločitev, imenuje in razrešuje podžupane, predstavnike občine v sosvetu načelnika upravne enote in odloča o drugih zadevah, ki jih določata zakon in statut občine. Občinski svet ima svojo komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, lahko pa ustanovi tudi druge komisije in odbore kot svoja delovna telesa. Delovna telesa obravnavajo zadeve iz pristojnosti občinskega sveta in mu dajejo mnenja in predloge. Sicer pa je zakon v primerjavi z zakonodajo večine drugih držav dokaj splošen in ne posega v veliki meri v pravico občine, da si sama uredi lastno organizacijo (Vlaj 1998, 272–274).

3.1.1 Pristojnosti in naloge občinskega sveta pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji med drugim določa tudi pristojnosti državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti. Na osnovi teh določb so pristojnosti in naloge občinskega sveta naslednje (Inštitut za narodnostna vprašanja 2009b):

- z načrtovanjem prostorskih ureditev zagotavlja pogoje za urejanje prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti (ZRomS-1, 5. čl.);
- vladi RS lahko da pobudo za načrtovanje prostorske ureditve romskega naselja (ZRomS-1, 5. čl.);

- sodeluje z Vlado RS pri sprejemu programov ukrepov, s katerimi se skladno z zakonom in področno zakonodajo določijo naloge, ki jih izvajajo organi samoupravnih lokalnih skupnosti (ZRomS-1, 6. čl.);
- sprejme podrobne področne programe in ukrepe in v proračunu predvidi za to potrebna sredstva (ZRomS-1, 6. čl.);
- občinski sveti občin, v katerih se voli predstavnika romske skupnosti, lahko predlagajo predstavnika v posebno delovno telo vlade, ki spremlja izvajanje programa ukrepov na romskem področju (ZRomS-1, 6. čl.);
- v občinah, v katerih se v skladu z zakonom, ki ureja lokalno samoupravo, voli predstavnika romske skupnosti v občinski svet, ustanovi posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti (ZRomS-1, 7. in 8. čl.);
- kadar občinski svet sprejema ali izdaja predpise in druge splošne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti v občini, mora predhodno pridobiti mnenje Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (ZRomS-1, 9. čl.);
- v proračunu zagotovi sredstva za uresničevanje pravic romske skupnosti (ZRomS-1, 10. čl.);
- v proračunu zagotovi sredstva za delovanje posebnih delovnih teles za spremljanje položaja romske skupnosti (ZRomS-1, 7. čl.).

3.1.2 Vloga in položaj romskega svetnika v občinskem svetu

Romski svetnik je voljen po enakih načelih kot ostali svetniki (le da ga volijo zgolj prebivalci romskega porekla), ima enake pravice in dolžnosti in njegov glas ima enako težo kot glasovi ostalih svetnikov. Naloga romskega svetnika v občinskem svetu naj bi bila izpostavljanje romske problematike ter ustvarjanje vezi med lokalnimi političnimi odločevalci in romsko skupnostjo. Na tem mestu se lahko vprašamo, ali na sejah občinskega sveta razpravljajo o romski problematiki, kako na njegovo prisotnost v občinskem svetu gledajo župani in ostali občinski svetniki ter kakšen je njegov odnos z romsko skupnostjo. V letih 2004 in 2008 sta bili opravljene raziskavi, v okviru katerih so raziskovalce zanimali odgovori na ta in še nekatera druga vprašanja, povezana z delom romskih svetnikov. V letu 2004 so v raziskavo vključili vseh 19 romskih svetnikov in vseh 20 županov občin, ki so dolžne zagotoviti pravico

do enega romskega predstavnika v občinskem svetu, v letu 2008 pa je bilo v raziskavo vključenih 18 romskih svetnikov in 18 županov (Bačlija 2009, 109–118).

Na vprašanje, če o romski problematiki razpravljajo v občinskem svetu, so odgovarjali tako župani kot tudi romski svetniki. V raziskavi leta 2004 je skoraj tretjina romskih svetnikov odgovorila, da o romski problematiki na sejah ne razpravljajo, da podajajo pobude, ki pa ne pridejo na dnevni red, da o problematiki razpravljajo, vendar se to ne vnaša v zapisnike sej, da za razpravo o tovrstni problematiki med ostalimi svetniki ni interesa, ter da se o tej problematiki večinoma razpravlja izključno in le na pobudo romskega svetnika. Leta 2008 pa je le eden od romskih svetnikov odgovoril, da se o romski problematiki ne razpravlja. Drugačni pa so bili odgovori s strani županov. Leta 2004 so vsi župani odgovorili, da se o romski problematiki razpravlja na sejah občinskega sveta, leta 2008 pa so kar trije župani odgovorili, da o romski problematiki posebej ne razpravljajo, saj menijo, da se ta problematika vsebinsko ne razlikuje od problemov celotne občine, saj legalizacija zemljišč in vzpostavljanje infrastrukture nista le problem romske skupnosti. Medtem ko bi glede na odgovore s strani romskih svetnikov lahko sklepali, da gre za premik v pozitivno smer, pa opazimo, da je situacija glede na odgovore s strani županov ravno nasprotna (Bačlija 2009, 114–115).

Leta 2004 je prisotnost romskega svetnika v občinskem svetu ocenila kot pomembno ali celo zelo pomembno dobra polovica županov, tretjina županov pa je ocenila, da prisotnost romskega svetnika ne pomeni kakšnih bistvenih premikov pri reševanju romske problematike. Kot vzroke, ki naj bi predstavljali ovire pri medsebojnem sodelovanju in s tem posledično pri reševanju romske problematike, so župani največkrat omenjali nizko izobrazbo, nepismenost, nepoznavanje osnov in delovanja lokalne demokracije, nesposobnost in celo nezainteresiranost romskih svetnikov. Leta 2008 pa je prisotnost romskega svetnika ocenilo kot zelo pozitivno kar 13 županov. Kot pomemben element so župani pri tem izpostavili osebnost romskega svetnika. Nekateri vseeno menijo, da bi moral biti romski svetnik bolj aktiven, bolj izobražen in da bi moral imeti večjo podporo romske skupnosti v občini. Mnenje o pomembnosti romskega svetnika se med župani torej izboljšuje, vendar je za to potreben čas. Pri tem bi bilo zanimivo izpostaviti tudi podatek o tem, kako na svojo vlogo v občinskem svetu gledajo sami romski svetniki. V raziskavi leta 2004 so namreč ugotovili, da romski svetniki večinoma ne poznajo osnovnih pojmov in procesov politične participacije na lokalni ravni. Zaradi tega pa so bili tudi nekateri romski svetniki mnenja, da niso zmožni opravljati

svojega dela. Raziskava v letu 2008 pa je pokazala, da so romski svetniki postali veliko bolj samozavestni, njihovo mnenje o opravljanju svoje vloge pa je bolj pozitivno. Razlog za spremembo mišljenja in delovanja je morda usposabljanje romskih svetnikov, ki ga je Romška Zveza Slovenije s pomočjo Urada za narodnosti organizirala leta 2007. Na tovrstnih izobraževanjih so se romski svetniki učili o delovanju in pristojnostih romskega sveta, pravicah in dolžnostih romskega svetnika ter o lokalni demokraciji nasploh (Bačlija 2009, 115–119).

Spodbudni so tudi odgovori na vprašanja romskih svetnikov glede njihovega odnosa z ostalimi občinskimi svetniki. Leta 2004 je bilo izpostavljeno, da so s strani nekaterih svetnikov prisotni izraziti predsodki do romske skupnosti, v nekaterih primerih pa je izrazita ignoranca in nekooperativnost kar s strani celotnega občinskega sveta. Leta 2008 takšnih odnosov z izjemo enega romskega svetnika ni bilo izpostavljenih (Bačlija 2009, 116).

Kar se tiče odnosa med romskim svetnikom in ostalo romsko skupnostjo je bilo leta 2004 ugotovljeno, da ima romski svetnik s svojimi volivci specifičen odnos. Romška skupnost namreč ni homogeno razporejena po celotni občini, temveč je parcialno razseljena po zaselkih in vaseh. Posledično se Romi delijo na tako imenovane klane oziroma družine, ki so si med seboj pogosto nasprotujoče ali celo sovražne. V takšnih primerih je izredno težko določiti enega predstavnika za vse Rome znotraj občine. Niso namreč redke izjave o grožnjah z nasiljem s strani romske skupnosti do izvoljenega romskega svetnika. Izkazalo se je, da gre za vprašanje legitimnosti, saj večina Romov ne priznava lokalnih volitev kot veljavnega izbora njihovega predstavnika. Svojega neformalnega vodjo si namreč veliko raje izbirajo na tradicionalen način. Sicer pa so rezultati raziskav pokazali, da so tudi v tem odnosu opazne pozitivne spremembe. Leta 2004 so trije romski svetniki menili, da se je njihov odnos z romsko skupnostjo po izvolitvi poslabšal, devet jih je menilo, da se njihov odnos ni spremenil, sedem pa, da se je odnos celo izboljšal. Leta 2008 je trinajst svetnikov menilo, da je njihov odnos dober ali celo boljši kot pred izvolitvijo, le dva pa sta bila mnenja, da je odnos slabši (Bačlija 2009, 117).

V opravljenih raziskavah so raziskovalci prišli do pozitivnih rezultatov. V drugem mandatu se namreč kaže, da je sodelovanje romskih svetnikov boljše tako z romsko skupnostjo kot tudi z županom in ostalimi občinskimi svetniki. Spodbudna je tudi ugotovitev raziskovalcev, da

vedno več županov prepoznava občino kot tisto okolje, kjer se problemi individualne romske skupnosti najlažje rešujejo (Bačlija 2009, 121).

4 PARTICIPACIJA ROMOV NA LOKALNI RAVNI

Slovenija je ena izmed redkih evropskih držav, ki Rome vključuje v odločanje o javnih zadevah na lokalni ravni. Pripadniki romske skupnosti imajo poleg splošne volilne pravice, ki jim pripada kot slovenskim državljanom, v dvajsetih občinah pri lokalnih volitvah še posebno volilno pravico, ki jim omogoča, da sami izvolijo še romskega svetnika s posebnih list romskih volilnih upravičencev (Obreza 2003, 55). Te občine so Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče (ZLS-L, 101.a čl.).

Sicer pa se v Sloveniji o vključitvi Romov v politično življenje na lokalni ravni in predstavnikov Romov v predstavniški organ lokalne skupnosti razmišlja že vsaj desetletje in pol. Formalne temelje za ta prizadevanja je dala ustava leta 1991, kasneje pa še bolj natančno Zakon o lokalni samoupravi konec leta 1993 (Lavtar 2007, 1993). Zakon o lokalni samoupravi je namreč že v svoji prvotni obliki dal Romom pravico, da imajo v občinskem svetu v občinah, kjer živijo avtohtono, najmanj po enega predstavnika (ZLS, 39. čl.). Ta pravica zagotavlja romski skupnosti posebnega predstavnika v občinskih svetih tistih občin, v katerih avtohtono živi romska skupnost, pripadnikom romske skupnosti pa poleg splošne volilne pravice, ki jo imajo kot slovenski državljani, še posebno volilno pravico, za uresničevanje katere podrobneje skrbi Zakon o lokalnih volitvah. Pripadnikom in pripadnicam romske skupnosti je s tem zagotovljena t. i. dvojna volilna pravica (Flander 2004, 239).

Svojega predstavnika v občinskem svetu so imeli od leta 1994 le Romi v Murski Soboti. Ostale slovenske občine, ki bi morale uresničiti zakonsko določbo že v prvem mandatu 1994–1998, so kot najpogostejši razlog za to, da tega niso storile, navajale, da zakon ne določa meril za avtohtonost na eni in rokov na drugi strani, po katerih je zakonsko določbo treba uresničiti. Iz obrazložitve odločbe ustavnega sodišča iz aprila 2001 je razvidno, da naj bi kot razlog za neupoštevanje zakonske obveznosti občine navajale, da ni jasno, na katerih območjih so Romi avtohtono prebivalstvo, in da zakon ne določa dodatnih pogojev, ki bi morali biti izpolnjeni za izpolnitev obveznosti (Lavtar 2007, 91).

V osmih letih se to sicer nikomur ni zdelo sporno dokler ni leta 2001 Rom iz Novega mesta na ustavno sodišče vložil zahteve za oceno ustavnosti in zakonitosti Statuta Mestne občine

Novo mesto, ki pravice do predstavnika Romov v občinskem svetu ni zagotovila (Krajnc 2006, 236). Ustavno sodišče je tako v zadevi U-I-416/98 presojalo ustavno sprejemljivost oziroma obveznost pozitivne diskriminacije na pobudo pripadnika romske skupnosti, ki je menil, da je bil Statut Mestne občine Novo mesto, ki ni določal, da imajo tudi Romi pravico izvoliti svojega predstavnika v občinski svet, v neskladju z ustavo in 39. členom Zakona o lokalni samoupravi (U-I-416/98). Hkrati pa je sodišče presojalo tudi o vprašanju skladnosti Zakona o lokalni samoupravi z Ustavo RS, ker je v določbi, v kateri je opredeljena posebna pravica Romov do predstavnika v občinskem svetu (določba 5. odstavka 39. člena), kot kriterij za uresničitev te pravice opredelil le avtohtono naseljenost romske skupnosti v občini, drugih (objektivnih) kriterijev (npr. organiziranost, število pripadnikov ipd.) pa ni uredil (Flander 2004, 244).

Ustavno sodišče je v odločbi povzelo ustavno (65. člen) in mednarodnopravno podlago (Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin in Deklaracija OZN o pravicah pripadnikov narodnih ali etničnih, verskih in jezikovnih manjšin) varstva romske skupnosti v RS. V nadaljevanju pa je poudarilo pravico do neposredne zastopanosti v predstavniškem organu lokalne samouprave (opredeljena je v 5. odstavku 39. člena Zakona o lokalni samoupravi). Ta pravica zagotavlja romski skupnosti posebnega predstavnika v občinskih svetih v tistih občinah, kjer Romi živijo avtohtono. Ta določba tako ustvarja obveznost, da občine, na območju katerih živi avtohtono naseljena romska skupnost, zagotovijo tej skupnosti najmanj enega predstavnika v občinskem svetu. Avtohtono naseljenost romske skupnosti na območju občine torej določa kot edini kriterij za nastanek te obveznosti. Ta pojem pa pravno ni opredeljen niti v Zakonu o lokalni samoupravi niti v kakšnem drugem pravnem predpisu. Beseda »avtohton« pomeni, »ki je po izvoru od tam, kjer živi, domač, prvoten«. Kriterij avtohtonosti v tujih ureditvah ni enotno opredeljen, praviloma pa ga države sploh ne uporabljajo kot pogoj za uveljavitev posebnih pravic manjšin. Ustavno sodišče je k temu dodalo še to, da zakon ne vsebuje meril, na podlagi katerih bi občine lažje ugotovljale obstoj avtohtone romske skupnosti ter drugih kriterijev (npr. organiziranosti, števila pripadnikov ipd.), ki bi predstavljali pogoj za uresničevanje te posebne pravice, prav tako pa tudi ni določil roka, v katerem bi morale občine sprejeti ustrezne odločitve za uresničevanje zadevne zakonske obveznosti (U-I-416/98).

Nepopolna zakonska ureditev je po mnenju Ustavnega sodišča pomenila kršitev načel pravne države iz 2. člena Ustave RS, ki zahtevajo, da so pravne norme jasne in zadosti opredeljene,

tako da jih lahko tisti, na katerega so naslovljene, izvršuje v skladu z njihovo vsebino in namenom. Določba 5. odstavka 39. člena Zakona o lokalni samoupravi je po mnenju ustavnega sodišča nepopolna oziroma ustvarja nedopustno pravno praznino, zato je sodišče ugotovilo, da je Zakon o lokalni samoupravi v neskladju z Ustavo RS. Sodišče je opozorilo, da bo moral zakonodajalec natančneje določiti kriterije, na podlagi katerih bodo občine lahko ugotovile, ali na njihovem območju živi avtohtono naseljena romska skupnost. Prav tako bo moral oceniti, ali bi bilo treba za uresničevanje posebne pravice do neposredne zastopanosti v predstavniškem organu lokalne skupnosti določiti še druge kriterije (npr. organiziranost, število pripadnikov), določiti pa bo moral tudi rok, v katerem bodo občine dolžne izpolniti svojo zakonsko obveznost (U-I-416/98).

Kar zadeva skladnosti Statuta Mestne občine Novo mesto z Ustavo RS in 39. členom Zakona o lokalni samoupravi pa je ustavno sodišče odločilo, da je izpodbijani Statut v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi, ker ne določa, da ima romska skupnost, ki je avtohtono naseljena na območju Mestne občine Novo mesto, svojega predstavnika v občinskem svetu (U-I-416/98).

Na podlagi odločbe ustavnega sodišča so nato z namenom, da bi odstranili pravno praznino, ki je nastala v določbi 5. odstavka 39. člena Zakona o lokalni samoupravi, združili svoje moči Inštitut za narodnostna vprašanja, Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, tedanje Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport ter Služba Republike Slovenije za zakonodajo, a posvetovanja med njimi niso dala konkretnih rezultatov. Vlada se je zato na podlagi ugotovitev svojih strokovnih služb in obstoječih študij odločila, da sama določi seznam občin, v katerih po strokovnih ugotovitvah živijo tradicionalno naseljeni Romi. Spremenili in dopolnili so Zakon o lokalni samoupravi in v njem izrecno določili dvajset občin, ki so bile dolžne zagotoviti predstavnika Romov v občinskem svetu (Krajnc 2006, 236).

Med temi 20 občinami so bile tudi občine Grosuplje, Kuzma in Turnišče, ki se s spremenjenim in dopolnjenim Zakonom o lokalni samoupravi niso strinjale, zato so na ustavno sodišče vložile pobudo za oceno ustavnosti 14. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi. Menili so, da je le ta v neskladju z ustavo, temeljni očitke predlagateljev pa je bil, da zakonodajalec ni upošteval odločbe ustavnega sodišča št. U-I-416/98 in z zakonom ni predpisal meril za ugotavljanje obstoja avtohtone romske skupnosti na območjih občin in morebitnih drugih kriterijev kot pogojev za uresničitev pravice romske

skupnosti do posebnega predstavnika v občinskih svetih. Namesto tega naj bi zakonodajalec v izpodbijani določbi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi sam in arbitrarno določil občine, ki so dolžne zagotoviti v svojih občinskih svetih predstavnika romske skupnosti (U-I-315/02).

Ustavno sodišče je ob obravnavi pobude za oceno ustavnosti 14. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi ugotovilo, da določba ni v neskladju z Ustavo RS. Kar pa zadeva kriterije in druga merila, na podlagi katerih bodo občine lahko ugotovile, ali na njihovih območjih prebiva avtohtono naseljena romska skupnost, pa je presodilo, da odločitev ustavnega sodišča, da mora zakonodajalec z zakonom predpisati kriterije in druga merila, na podlagi katerih bodo občine lahko ugotovile, ali na njihovih območjih prebiva avtohtono naseljena romska skupnost, ne pomeni, da zakonodajalec ne bi smel učinkovitega uresničevanja posebnih pravic romske skupnosti urediti tudi na drugačen, z ustavo skladen način. Zakonodajalec bi se lahko odločil in z zakonom predpisal samo kriterije in druga merila za ugotavljanje obstoja avtohtono naseljene romske skupnosti, samo ugotavljanje obstoja v posameznih občinah pa prepustil občinam. Vendar se je odločil že z zakonom določiti tudi občine, kjer prebiva avtohtono naseljena romska skupnost. S tem je zagotovil dejansko uresničevanje pravice iz 39. člena Zakona o lokalni samoupravi, kar je bil tudi cilj odločbe ustavnega sodišča št. U-I-416/98, saj takšna odločitev ni v nasprotju z Ustavo RS (U-I-315/02).

Ustavno sodišče je določilo odpravo nezakonitosti v roku 45 dni od prve seje novoizvoljenih občinskih svetov (v letu 2002). Vse občine, razen občine Grosuplje, so zakonsko določbo, oziroma odločbo ustavnega sodišča realizirale. Občinski svet občine Grosuplje pa je izrazil svoje nestrinjanje z zakonsko določeno »avtohtonostjo« poselitve Romov v Grosupljem. Ker zakon ni določal kriterijev avtohtone poselitve romske skupnosti v občini, je svet menil, da je zahteva po predstavniku romske skupnosti v njihovem občinskem svetu neupravičena. V letu 2007 je bil zato dopolnjen Zakon o lokalni samoupravi (Skupina poslank in poslancev 2009). Ta je v 15. členu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi določil, da vlada z uredbo določi kriterije in merila, na podlagi katerih se opredeli avtohtonost naseljene romske skupnosti, ki je pogoj za določitev predstavnika Romov v občinskem svetu (ZLS –N, 15. čl.). Uredbo so tako v zakon vnesli že leta 2007, a je Urad za narodnosti še vedno ni pripravil, tudi zato, ker je za mnoge izjemno sporna z vidika človekovih pravic.

Pojem avtohtonosti je namreč sporen že sam po sebi, prav tako pa ga je težko ugotavljati in zato naj ne bi smel biti edino merilo za določanje, katera občina mora zagotoviti romskega svetnika. Sporno je tudi, da taka merila predpisuje podzakonski akt, ki ga lahko vsakokratna vlada po želji spreminja. V varuhovem uradu poudarjajo, da uporaba termina »avtohton« zbuja skrb tudi številnih mednarodnih institucij (Zorko 2007; Zorko 2009a). Z navedeno spremembo Zakona o lokalni samoupravi se je tako ustavnopravno sporno urejanje problematike romskega predstavnštva v občinskih svetih razširilo na raven zakona. Občinski svet občine Grosuplje statuta občine do danes še ni spremenil in tako zastopanje romske skupnosti v občinskem svetu ostaja nerešeno (Skupina poslank in poslancev 2009).

4.1 Lokalne volitve leta 2002

Zakon o lokalni samoupravi iz leta 2002 v 39. členu jasno določa 20 občin, ki so dolžne zagotoviti mesto svetnika romske skupnosti v občinskem svetu. V skladu z zakonom bi tako morali občinski svetniki uskladiti občinske akte z novo zakonodajo, imenovati posebno občinsko volilno komisijo in že novembra 2002 izpeljati volitve. Vendar pa je prišlo do zapletov, saj so svetniki zavlačevali postopek uvedbe romskega svetnika tako, da niso hoteli spremeniti občinskih statotov (Hahonina 2002; Hahonina 2006; Kranjec 2006; Spletno mesto za romske svetnike 2007a). Še pred volitvami pa so, kot je bilo že omenjeno, občine Grosuplje, Kuzma in Turnišče sprožile tudi spor pri ustavnem sodišču in zahtevale razveljavitev člena zakona o lokalni samoupravi, ki nalaga dvajsetim občinam, da morajo v občinskih svetih zagotoviti sedež romskemu svetniku. Ustavno sodišče je nato že oktobra 2002 po hitrem postopku razsodilo, da izpodbijana ureditev ni v neskladju z Ustavo RS. Tako bi morale tudi te občine to ureditev sprejeti in omogočiti volitve romskih svetnikov v svoje občinske svete (Petković 2002, 55). Kljub temu pa so na volitvah novembra 2002 Romi dobili svojega predstavnika le v štirinajstih občinah, v preostalih šestih občinah, to so bile občine Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje, pa do izvolitve romskega predstavnika v občinskem svetu ni prišlo. Svetniki v teh občinah občinskih statotov niso spremenili vse do volitev (Krajnc 2006, 237). Zanimivo je, da so se v teh občinah, ki so zavračale volitve romskih svetnikov, ujemali glasovi skoraj vseh političnih strank, brez razlike med vladnimi in opozicijskimi. Na tej ravni so Rome enako zavračali svetniki

Liberalne demokracije Slovenije (LDS), Slovenske demokratske stranke (SDS) in svetniki Slovenske nacionalne stranke (SNS) (Petković 2002, 74).

Na Ustavno sodišče Republike Slovenije se je tokrat obrnila Vlada Republike Slovenije, ker naj bi bili statuti teh šestih občin v neskladju s 65. členom Ustave RS ter z določbami 39. in 101.a člena Zakona o lokalni samoupravi, saj v občinah naseljeni romski skupnosti niso zagotavljali pravice do enega predstavnika v občinskih svetih. V odgovor, zakaj je tako, so podale svoja stališča le štiri od teh šestih občin, in sicer občine Krško, Grosuplje, Beltinci in Semič. Občina Krško je navedla, da je bila občinskemu svetu predlagana uskladitev statuta z 39. in s 101.a členom Zakona o lokalni samoupravi, vendar ni bila sprejeta (občinski svet ni bil sklepčen). Občina Grosuplje in občina Semič sta navedli, da sta prepričani, da pri njih živeči Romi ne izpolnjujejo niti minimalnih pogojev avtohtonosti niti kriterija zgodovinske ali tradicionalne naselitve, da je njihovo število majhno in da so neorganizirani. Občina Beltinci je menila, da bi bili Romi z izvajanjem Zakona o lokalni samoupravi v primerjavi z drugimi prebivalci v privilegiranem položaju, občina Semič pa je na tem mestu dodala, da ne more sprejeti dejstva, da ima romska skupnost dvojno volilno pravico (U-I-345/02-9).

Ustavno sodišče je razsodilo, da so statuti vseh šestih občin v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi, ker ne določajo, da so člani občinskih svetov tudi predstavniki romske skupnosti. Občine so bile dolžne nezakonitost odpraviti v roku 45 dni od prve seje novoizvoljenih občinskih svetov in razpisati volitve članov občinskih svetov, predstavnikov romske skupnosti (U-I-345/02-9).

V prvi polovici leta 2003 so tako Romi v petih od šestih uporniških občinah svoje romske svetnike tudi dobili. Izjema je bila občina Grosuplje, kjer statuta niso spremenili, posledično pa tudi ni prišlo do volitev romskega svetnika. Takšno stanje v občini Grosuplje pa traja še danes.¹ Grosupeljska občina romskemu svetniku še vedno nasprotuje z vrsto predsodkov in

---

¹ Naslednje lokalne volitve so potekale oktobra 2006. Na teh volitvah so Romi izvolili svojega predstavnika v občinski svet v devetnajstih občinah: Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče (Lokalne volitve 2006).

Na lokalnih volitvah leta 2006 je za romske svetnike v 19 občinah kandidiralo 31 kandidatov. Največ – po trije – so kandidirali v Murski Soboti in Lendavi. Občina Grosuplje je bila tokrat edina, ki romski skupnosti v svoji

izraženo zahtevo, da noče biti na seznamu romskih občin. Svetniki opravičujejo neupoštevanje zakonskega določila tudi na način, da pripisujejo krivdo Romom samim, češ da Romi v občini Grosuplje ne kažejo interesa za sodelovanje v občinskem svetu, da so med seboj sprti in da se celo bojijo, da bi jih romski svetnik neenakomerno zastopal. Takšno stanje pa povzroča dodatne in nepotrebne napetosti tako med Romi kot med romskim in neromskim prebivalstvom. Drug argument neupoštevanja zakonodaje grosupeljskih svetnikov pa je v številu Romov v občini, saj bi jih naj bilo premalo za upravičenost do lastnega svetnika (Urh in Žnidarec Demšar 2005, 43).

Romi v Grosupljem so tako kar dvojno kaznovani. Ker nimajo romskega svetnika v občinskem svetu, ne morejo vplivati na občinski proračun, hkrati pa so prikrajšani še za javno razpisana finančna sredstva, ki so pogojena s priznanim romskim svetnikom v občini. Razpis Javnega sklada za regionalni razvoj je 20 zakonsko določenim občinam omogočil prijavo za državno financiranje za ureditev komunalne in cestne infrastrukture v romskih naseljih. Ne glede na to pa občina Grosuplje ostaja brez državne finančne podpore, saj ne izpolnjuje osnovnega pogoja, predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu (Urh in Žnidarec Demšar 2005, 44).

Pri uresničevanju Zakona o lokalni samoupravi oziroma pri uvajanju institucije romskih svetnikov se je tako pokazalo veliko nesoglasij. Že je bilo omenjeno, da se je šest občin uprlo nadrejeni državni oblasti glede vprašanja romskega svetnika, vendar so očitke glede tega, da država prenaša težave, ki bi jih morala sama rešiti, na lokalne skupnosti, izrazili skoraj vsi lokalni oblastniki. Ti so poudarjali, da bi morala država priskrbeti mesto za predstavnika Romov v Državnem zboru Republike Slovenije, tako kot to velja za madžarsko in italijansko narodno manjšino. K temu so dodali, da naj bi država dvajset določenih občin izbrala povsem samovoljno, saj je v Sloveniji še več občin, v katerih živijo Romi. Prav tako so menili, da ta institucija ni smiselna, ker so Romi med seboj kar naprej v sporu in so neenotni glede reševanja romske problematike (Krajnc 2006, 239).

---

občini ni omogočila izvolitve svojega predstavnika v občinskem svetu, čeprav ji to nalagata zakonodaja in odločba ustavnega sodišča (RTVSLO 2006a; RTVSLO 2006b; STA 2006; T.S. 2006). Vprašanje, ki se postavlja je, ali bo romska skupnost v tej občini lahko izvolila svojega predstavnika v občinski svet na naslednjih lokalnih volitvah, ki bodo potekale leta 2010.

Težave so se pojavile tudi na strani Romov. V veliki večini občin so namreč Romi naseljeni v dveh, pogosteje pa še v več naseljih, prav tako pa med Romi iz teh različnih naselij nikoli ni bilo veliko, sploh pa ne rednih stikov. Vsako naselje, še bolj pa vsak Rom ali njegova družina, so svoje težave in prošnje na občinsko upravo prenašali sami, torej bolj ali manj individualno. Ko je prišlo do tega, da je bilo treba določiti kandidate za romskega svetnika, marsikatero naselje ni predlagalo nobenega kandidata. Ponekod je bilo celo tako, da so jih določili oziroma spodbujali kar občinski funkcionarji. Tako zdaj na marsikaterega romskega svetnika letijo pritožbe Romov, da skrbijo in se zavzemajo zgolj za svoje naselje ali pa zgolj za svojo družino. Tisti svetniki, na katere letijo takšni očitki, na takšne težave niso bili pripravljene in zato tudi sami čutijo, da je nanje padlo breme, ki ga niso zmožni ali pa ga nočejo nositi (Krajnc 2006, 240).

5 REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE V OBČINAH SEMIČ IN GROSUPLJE

V nadaljevanju naloge bomo več zapisali o problematiki romske skupnosti v občinah Semič in Grosuplje. Pogledali bomo, kako je z reševanjem romske problematike v občinskih svetih obeh občin, kako so problem romskega predstavnika v občinskem svetu rešili v občini Semič, kjer romski svetnik je prisoten, in kako je z romskim predstavnikom v občinskem svetu v občini Grosuplje, kjer romskega svetnika kljub določbam zakona nimajo. Pri pridobivanju odgovorov na ta vprašanja so nam bili v veliko pomoč župan občine Semič, Ivan Bukovec, romski svetnik v občini Semič, Damjan Hrvat, župan občine Grosuplje, Janez Lesjak, in članica Komisije za Rome v Grosupljem, Mojca Hribar.

5.1 O problematiki romske skupnosti v občini Semič

Romi v občini Semič živijo v petih naseljih. S tremi od teh petih naselij nimajo nobenih težav, drugače pa je z drugima dvema naseljema. Prva tri naselja so locirana na zahodnem delu občine, naseljujejo pa jih prebivalci romske skupnosti, ki niti ne želijo biti opredeljeni kot Romi. V teh naseljih so romske družine pomešane s slovenskimi in bosanskimi družinami. Starejši Romi v teh naseljih so zaposleni in redno hodijo na delo, otroci pa redno hodijo v šolo (Bukovec 2008).

V južnem delu občine se nahajata drugi dve naselji, Sovinek in Beličnik, vasi, v katerih se v občini Semič soočajo s precejšnjimi težavami. V naselju Sovinek je občina odkupila parcelo in romski populaciji na tem območju uredila cesto, napeljala kanalizacijo, vodovod in elektriko. Zgradili so tudi majhne družinske hiše, z dodatnim zemljiščem, na katerem bi si v prihodnosti lahko zgradili še kakšno hišo. To, da Rome preselijo iz šotorov v hiše z urejenimi življenjskimi pogoji, je bil tudi njihov cilj. Vendar pa je posledica tega jeza drugih prebivalcev v občini, saj živijo po okoliških hribih kmetje, ki še vedno nimajo vode (Bukovec 2008; Hrvat 2008; Romske novice 2009a; Romske novice 2009c).

Še večji problem predstavlja na črno postavljeno romsko naselje Beličnik, ki je nastalo pred približno dvanajstimi leti, in se nahaja na meji med črnomaljsko in semiško občino. Tam živijo pripadniki romske skupnosti, ki so se zaradi nesoglasja med Romi preselili iz naselja Sovinek. Družine v tem naselju živijo v zelo težkih razmerah, med njimi pa so tudi starejše

osebe in otroci s posebnimi potrebami. Ena parcela je v lasti tamkajšnjih prebivalcev, ostale pa so v zasebni lasti večinskega okoliškega prebivalstva (Bukovec 2008; Romske novice 2008b; Romske novice 2008c; Romske novice 2009b).

Občini Črnomelj in Semič sta ugotovili, da naselja ni mogoče legalizirati, zato je potrebno prebivalcem tega naselja nujno zagotoviti možnost bivanja v drugih naseljih v občini Semič ali v občini Črnomelj. To je bil vzrok, da je oktobra lani Urad za narodnosti na občini Črnomelj sklical sestanek. Občina Semič se je trudila, da bi te Rome preselila nazaj v romsko naselje Sovinek. Ker so stanovalci med seboj skregani, sta se od petih družin le dve pripravljene vrniti v prvotno naselje Sovinek, ostale tri pa zahtevajo, da se jih preseli v romsko naselje Lokve v občini Črnomelj. Nastal je problem, saj to naselje še ni razparcelirano ter komunalno opremljeno. Za ureditev tega naj bi poskrbeli v občini Črnomelj v letošnjem letu. Na sestanku so se torej dogovorili, da se romsko naselje Beličnik razdeli, in sicer takrat, ko bodo pogoji ustrezni za to. Naselje Beličnik tako zaenkrat še ni razseljeno, so pa na tem območju zagotovili vsaj tiste najosnovnejše pogoje. Popravili so cesto, da je, če je potrebno, mogoče z reševalnim oziroma z gasilskim vozilom priti do naselja, in kupili kontejner, v katerem se zbirajo odpadki, saj je bilo po besedah mag. Staneta Baluha z Urada za narodnosti to območje prava »mehansko ekološka bomba« (Bukovec 2008; Romske novice 2008b; Romske novice 2009b; Romske novice 2009c).

Velik problem v občini Semič predstavlja denarna socialna pomoč, ki jo prejema Romi. V občini Semič po neuradni evidenci Centra za socialno delo Črnomelj večini pripadnikom Romske skupnosti predstavlja denarna socialna pomoč glavni in edini vir preživetja. Po mnenju Centra za socialno delo Črnomelj so velike težave tudi z neracionalnim trošenjem denarja, zato se odločajo, da denarno socialno pomoč dodeljujejo v obliki naročilnic za prehrano oziroma obleko in obutev (Romske novice 2008a). Neracionalno trošenje denarja je izpostavil tudi župan, k temu pa je dodal, da veliko Romov noče delati prav zaradi prejemanja državne pomoči, saj jim je država z njo omogočila preživetje na njen račun (Bukovec 2008).

Problematika, ki jo je nadalje izpostavil semiški župan, je vzgoja in izobraževanje otrok. Otroci namreč ne hodijo redno v šolo, razlog za ta problem pa je tudi v tem, da ti otroci nimajo vzora pri starših, saj tudi oni niso hodili v šolo. Po drugi strani se tudi učitelji ne trudijo preveč, da bi otroke spodbudili, da bi hodili v šolo, saj imajo v razredih že tako veliko otrok, ravno romski otroci pa so praviloma tisti, ki niso najbolj mirni (Bukovec 2008).

Opisovanje romske problematike v občini Semič je župan zaključil z besedami (Bukovec 2008), da moramo razumeti, da se v 15 letih stvari ne da obrniti na glavo. V tem času so Rome preselili iz šotorov v hiše, vendar bodo za to, da se bodo ti začeli bolj vključevati v slovensko družbo, pričeli redno hoditi v šolo in na delo, potrebne generacije.

5.2 O reševanju romske problematike v občinskem svetu občine Semič

V občinskem svetu občine Semič glede romske problematike razpravljajo dvakrat letno. Ustanovljen imajo tudi odbor za reševanje romske problematike, ki ga sestavljajo trije Romi in dva svetnika. Ta odbor se sestaja vsaka dva meseca (Bukovec 2008).

Sicer pa je odziv občinskega sveta občine Semič na reševanje romske problematike tako po mnenju župana kot tudi romskega svetnika v tej občini zelo dober. Župan pravi, da se ne bi mogli bolje odzivati – kot dokaz je navedel dejstvo, da so romske vasi popolnoma obnovili. Velik del finančnih sredstev za obnovo so dobili od države (Bukovec 2008). Romski svetnik pa je dejal, da so mu vedno, ko izpostavi romsko problematiko, ostali svetniki pripravljene prisluhniti, prav tako pa mu radi dajo tudi kakšen koristen nasvet (Hrvat 2008).

V občinskem svetu trenutno delajo po sklepu glede socializacije romskega prebivalstva. Glavni cilj tega sklepa je bil preselitev romskih družin iz šotorov v hiše. Sedaj prehajajo na uresničevanje naslednjih ciljev, kot so obvezno šolanje, obvezni zdravstveni pregledi ter javna dela. Preko javnih del Rome privajajo na neko normalno delo. Problem je v tem, da imajo v občini le nekaj posameznikov, ki sprejmejo Rome oziroma jih zaposlijo preko javnih del. Zasebniki jih namreč neradi zaposlujejo, saj si velikokrat vzamejo kakšen dan dopusta brez vnaprejšnje najave, česar pa seveda ti ne morejo tolerirati (Bukovec 2008).

Župan je mnenja, da je to problematika, ki bi jo morala reševati država in ne občina, vendar pravi, da je trenutno tako, in da se z reševanjem romske problematike ne bi ukvarjal nihče, če se ne bi občina. Občinski svet je tako zelo pomemben akter pri reševanju romske problematike. Poleg tega pa je občinski svet tudi ključni igralec pri sprejemanju prostorskih planov (Bukovec 2008).

Prav tako župan trdi, da bi morala država občino bolj usmerjati pri reševanju romske problematike. Nov Zakon o Romih po njegovem mnenju ne zadostuje potrebam. Sprejeti bi bilo potrebno nov zakon ali pa podzakonski akt, v katerem bi določili ustrezen prihodnji

razvoj romske skupnosti. Za začetek bi bilo potrebno priznati vse tri romske skupnosti, ki obstajajo v Sloveniji. Po mnenju župana je namreč ta zakon za dolenski in belokranjski prostor negativen. Problem je v tem, da so tudi Romi med seboj v zelo slabih odnosih, saj se prekmurski Romi ne razumejo z dolenskimi in belokranjskimi. Dolenski in belokranjski Romi so tako ustanovili svojo zvezo Romov, Zvezo Romov za Dolenjsko, Posavje in Belo Krajino, ki nima nobene veljave, saj je zakon ne priznava. Zakon o Romih je namreč uveljavil le eno romsko skupnost, Zvezo Romov Slovenije (Bukovec 2008). S tem se strinja tudi romski svetnik in dodaja, da je večkrat govoril s Horvatom Mucom in ga več kot tri leta opozarjal na probleme Romov v tem delu Slovenije, vendar on zanje ni imel posluha (Hrvat 2008).

5.3 O romskem svetniku v občinskem svetu občine Semič

Župan prisotnost romskega svetnika v svoji občini trenutno ocenjuje kot zelo pozitivno. Sprva je bil sicer proti temu, da bi imeli v občini Semič v občinskem svetu tudi predstavnika romske skupnosti, vendar sedaj opaža, da njegova prisotnost v občinskem svetu pozitivno vpliva na odnose med občino ter romsko populacijo. Vendarle je poudaril, da je zelo pomembno, kdo je predstavnik romske populacije. V občini Semič so s svojim predstavnikom Romov, Damjanom Hrvatom, zelo zadovoljni, vendar pa je župan opozoril, da v vseh občinah ni tako. Dejal je, da imajo za razliko od njih v njihovi sosednji občini Črnomelj težave, saj je romski občinski svetnik kriminallec (Bukovec 2008). Na to težavo je opozoril semiški romski svetnik. Dejal je, da se za reševanje določenih problematik povezujejo tudi z romskimi skupnostmi v drugih občinah, zadnje čase pa opaža, da nekateri romski svetniki niso zainteresirani za dejansko reševanje romske problematike. Poleg tega se je potrebno zavedati, da mora romski svetnik znati neko problematiko v občinskem svetu tudi pravilno predstaviti. Zato meni, da bi bilo potrebno, da bi se romski svetniki udeležili kakšnega izobraževanja in imeli opravljeno vsaj osnovno šolo, saj se nekateri ne znajo niti podpisati (Hrvat 2008).

V občini Semič Damjan Hrvat kot predstavnik romske skupnosti ureja vse njihove zadeve in predstavlja vezni člen med županom in ostalo romsko populacijo (Bukovec 2008). Je pa res, da se med romskimi prebivalci najdejo posamezniki, ki od njega preveč pričakujejo (Hrvat 2008).

5.4 O problematiki romske skupnosti v občini Grosuplje

Župan občine Grosuplje, Janez Lesjak, je že na začetku poudaril, da je problem, ki ga imajo Romi generalno, njihov medsebojni odnos. Romi naj bi bili zelo nesložni in po večini sprti med seboj. V nadaljevanju pa je sprva izpostavil nekatera dejstva, zaradi katerih je na področju urejanja romske bivanjske problematike prišlo do velikih težav. Romi občine Grosuplje namreč spadajo med dolenjske Rome, za katere je značilno, da praviloma nimajo urejenih bivalnih razmer in večinoma bivajo na zemljiščih, ki niso njihova. V bivši Jugoslaviji s tem ni bilo takšnih težav, saj je bilo zemljišče državno. V času slovenskega osamosvajanja pa je država z denacionalizacijo naredila generalni problem. Ni namreč upoštevala dejstva, da so določena zemljišča naseljevali Romi. Zemljišča je tako vrnila lastnikom, ti pa so želeli, da se Romi z njihovih zemljišč kar najhitreje umaknejo. Na tem mestu so nastale velike formalne težave, saj Romov ne morejo kar enostavno premakniti (Lesjak 2009).

Naslednji problem, na katerega je opozoril župan občine Grosuplje, je, da veliko Romov v okolju eksistira z nasiljem ali ogrožanjem, na ta način pa okolje odbijajo od sebe. Posledično se okolje od njih umakne, vse dokler ne pride do tega, da neka mera preraste. Primer tega je bil dogodek v Ambrusu. S podobnim problemom so se pred leti soočali tudi v občini Grosuplje, ko so skušali preseliti skupino Romov. Takrat so imeli v občini z Romi velike težave, tudi župan osebno, po tistem pa so se stvari nekoliko umirile (Lesjak 2009).

Z Romi so bili tudi večkrat na sestankih in včasih je bilo zelo ostro. Pravi, da se moramo pravil občinskih odlokov držati vsi, vključno z Romi. Vendar pa je njim težko dopovedati, kaj morajo narediti, če želijo na primer priti do elektrike, in da nimajo pravice, da se jim bi elektrika priklopila na šotor ali pa na barako, ki nima gradbenega dovoljenja. Elektriko se namreč lahko priklopi le na objekt, ki je zgrajen po vseh predpisih. Poleg tega pa elektrike ne prikloplja občina, ampak elektrogospodarstvo, soglasje za to pa da upravna enota. To so stvari, ki jih z Romi zelo težko usklajujejo (Lesjak 2009).

Veliko težavo predstavlja tudi dejstvo, da veliko Romov deluje na mejah kriminala in nepravilnosti. Javno se sicer o tem ne sme govoriti, vendar pa je to problem, ki ga ljudje kljub temu zaznavajo. Pred tremi leti so imeli v občini s tremi dečki, ki so bili stari od 8 do 14 let, velike težave. Ti so vlamljali v avtomobile in kradli v stanovanjih starejših ljudi ter jih pri tem tudi šikanirali. Z njimi so se ukvarjale različne institucije, ministrstvo za pravosodje, tožilstvo, policija, sektor za socialno delo, da bi ugotovili, kaj lahko naredijo s temi dečki. Vendar pa so

bile vse te institucije nepristojne. Prišli so do zaključka, da bo treba počakati, da bodo dečki stari 16 let, potem pa se bo lahko ukrepalo. Ukrepalo se ni niti proti staršem niti proti otrokom, saj je šlo za nek specifičen problem. To so problemi, s katerimi se morajo ukvarjati inkognito, se pravi, ne smejo priti v javnost, saj gre za preveč problematične zadeve. Tako prihaja do tega, da javnost o teh problemih ve vse, o tem, kako se jih občina trudi reševati pa ne ve ničesar (Lesjak 2009).

Probleme so začeli reševati s pogovori z Romi in z urejanjem njihovih bivalnih razmer tudi zato, da bi s tem dosegli zmanjšanje nasprotovanja med njimi in njihovim okoljem. Najprej so začeli urejati lastniška razmerja tako, da je občina pričela od kmetov odkupovati zemljišča, ki so jih naseljevali Romi (Lesjak 2009).

Sledil je najtežji del. Vsa divja romska naselja so likvidirali in Rome združili ter naselili v tista območja, ki so občinska zemljišča. Ta zemljišča bodo lahko sčasoma tudi komunalno opremili. Tudi na tem mestu je zaradi njihovega medsebojnega nerazumevanja prišlo do novih težav. Vendarle pa jim počasi poskušajo dopovedati, da jim občina elektrike, kanalizacije in vodovoda v gozdove ne bo napeljevala, in da če se bo karkoli urejalo, se bo to v teh naseljih, kjer bo vse po predpisih in bodo zemljišča stavbna (Lesjak 2009).

Iz napisanega je razvidno, da je občina na tem področju v preteklosti veliko vložila. Romom je kupila zemljišče, ki je bilo namenjeno industrijski gradnji, kar pomeni, da Romi danes živijo na najdražji zemlji v občini. Naselji, ki sta zrasli na tem zemljišču, sta Smrekec 1 in Smrekec 2. Sedem nelegalnih naselij, ki so jih imeli v občini, so tako združili v tri – Niko, Oaza in Smrekec. S tem so v občini veliko dosegli, saj je bilo pred prvim mandatom sedanjega župana stanje veliko slabše (Lesjak 2009).

Romom so ob preselitvi uredili sanitarije, kontejner, wc, toplo vodo z umivalnikom itn, vendar je sedaj situacija v naseljih veliko slabša, saj so veliko tega že uničili. Prav tako mora občina vsako drugo leto poskrbeti za čistilno akcijo, čeprav imajo kontejnerje in jim odvažajo smeti. Večina Romov še vedno odslužene stvari meče v potok. Pred dvema letoma so tako odpeljali kar 200 kamionov odpadkov, saj so z njimi Romi ogrožali sami sebe, seveda pa tudi vso ostalo okolico (Lesjak 2009).

Mojca Hribar (2009), članica komisije za Rome v občini Grosuplje, opozarja da so bivanjski pogoji Romov v tej občini še vedno zelo slabi in bo na tem področju potrebno še veliko narediti. V nobenem naselju namreč ni električne energije, v samo enem je urejena

kanalizacija, v enem pa ni niti pitne tekoče vode, zato ljudje uporabljajo vodo iz potoka, ki je onesnažena. Ceste do naselij so najpogosteje v katastrofalnem stanju (makadam, polne lukenj, pozimi pogosto nesplužene), ljudje živijo v barakah ali majhnih bivalnih kontejnerjih, v katerih poleti temperatura naraste na 40 °C. Mnogo barak je v izredno slabem stanju, v njih pa prebivajo tudi zelo majhni otroci in dojenčki.

Kot naslednjo točko romske problematike je župan izpostavil šolanje otrok. V državi imamo zakonodajo, ki bi starše, ki svojih otrok ne bi pošiljali v šolo, kaznovala, prav tako pa se jim bi odvezel otrok. Za romsko skupnost ta člen zakona ne velja, saj naj bi bila drugačna, specifična, imela pa naj bi tudi svojo tradicijo, ki jo je treba spoštovati (Lesjak 2009).

V šolah v občini Grosuplje je poskrbljeno, da se romske otroke, ki ne pridejo v šolo lepo urejeni, umije in primerno uredi. Poskrbljeno je tudi za vse pripomočke, ki jih potrebujejo za obiskovanje pouka v šoli. Organiziran je tudi prevoz s kombijem, ki vozi po vaseh in otroke pripelje v šolo ter jih kasneje tudi odpelje nazaj domov, čeprav so naselja dovolj blizu šole, tako da po zakonu prevoza sploh ne bi potrebovali (Lesjak 2009).

V Grosupljem tako večina romskih otrok obiskuje osnovno šolo, vendar pa ob izstopu iz šolanja nima nihče dokončane 5. stopnje izobrazbe. Velika pomanjkljivost je tudi to, da v šoli nimajo romskega pomočnika, da se ne uporabljajo učbeniki v romskem jeziku, otroci pa imajo zato, ker so izključeni iz predšolske vzgoje, najpogosteje velike težave s slovenskim jezikom. Romski otroci vrtca ne obiskujejo, saj v vrtcih v Grosupljem nimajo dovolj prostora. V letošnjem letu je prvič uspel vpis enemu izmed romskih otrok, ki je s tem postal tudi prvi romski otrok v Grosupljem, ki bo obiskoval vrtec (Hribar 2009).

Problematiko predstavlja tudi zaposljivost Romov. Med Romi v Grosupljem ni nihče redno zaposlen in je tako večina odvisna od denarne socialne pomoči ali od priložnostnih del (nabiranje borovnic, gob ipd.). V tej občini nihče ne želi zaposliti Romov, čeprav si ti želijo zaposlitve (Hribar 2009). Vendar pa župan pri tem opozarja, da oni pod zaposlitev razumejo samo to, da bodo dobili denar in da moramo vedeti, kaj oni razumejo, ko rečejo, da bi radi delali. Težko jih je zaposliti, saj svoje delovno mesto za kakšen dan nepričakovano zapustijo, naslednji dan pa normalno pridejo v službo. Prisile, ki jo poznamo mi, ne poznajo. Ne razumejo tega, da je treba biti 8 ur na delovnem mestu in delati tisto, kar rečejo nadrejeni. Poleg tega pa nimamo več sistema družbenih služb. Starejši Romi so bili včasih večinoma vsi

zaposleni. Sedaj javnih institucij ni več, Romi pa nimajo izobrazbe, nimajo delovnih izkušenj, nimajo delovnih navad in v službo jih ne sprejme nihče (Lesjak 2009).

Problem je tudi ta, da nekateri Romi nasprotujejo načinu življenja, ki ga imamo mi in na ta način tudi tistim Romom, ki poskušajo živeti na način, kot ga poznajo ostali prebivalci v občini. Župan je izpostavil primer Roma v občini Grosuplje, ki je bil zaposlen in redno hodil v službo, vendar pa se je zaradi šikaniranja drugih Romov iz romskega naselja odselil. V naselju Oaza je želel narediti nek red, česar pa mu ni uspelo. Dodal je, da tisti Romi, ki se civilizirajo, navadno z Romi nočejo več živeti (Lesjak 2009).

Problematičen je tudi dostop do socialnovarstvenih storitev. Res je, da večina pripadnikov romske skupnosti v Grosupljem prejema državno socialno pomoč in otroške dodatke (nekateri še nekaj drugih socialnih dajatev kot npr. dodatek za pomoč in postrežbo), vendar pa so to zneski, ki komaj zmorejo pokriti vse potrebe za preživetje. Poleg tega je Center za socialno delo Grosuplje dal veliko Romom v podpis pogodbo o aktivnem reševanju lastne socialne problematike, kar pomeni, da Romom pogojujejo prejemanje državne socialne pomoči. Najpogosteje se ta člen uporablja kot pogojevanje prejemanja državne socialne pomoči pri neobiskovanju šole za odrasle. Tisti, ki v šolo kljub temu ne hodijo, ostanejo brez državne socialne pomoči, kar pa se Mojci zdi povsem nedopustno (Hribar 2009). Vendar pa župan dodaja, da ravno zaradi tega, ker so pri velikih družinah in pri trajni nezaposljenosti ti finančni socialni transferji dovolj veliki, da zadostujejo za preživetje, večini Romov način življenja, ki ga imajo, pravzaprav zelo odgovarja in se ne trudijo, da bi prišli do izobrazbe in kasneje do zaposlitve (Lesjak 2009).

Po mnenju Hribarjeve (2009) problematiko v občini Grosuplje predstavlja tudi odsotnost romskega občinskega svetnika, ki bi ga po zakonu o lokalni samoupravi iz l. 2002 v občini morali imeti. Ker v občini ni romskega svetnika so Romi kar dvojno prikrajšani: nimajo vpliva na občinski proračun, ravno tako pa ne morejo kandidirati na državnih razpisih Vladne službe za regionalno politiko in lokalno samoupravo, ki dodeljuje sredstva za urejanje romskih naselij. Pogoj je namreč romski svetnik v občinskem svetu.

Romsko problematiko je župan zaključil z besedami, da je velika težava že v samem mišljenju Romov. Njihov način razmišljanja se ne da kar spremeniti, saj so tako, kot živijo sedaj, živeli že pred 500 leti. Tudi ta družba in naša generacija otrok jih še ne bo spremenila, lahko pa jim

bomo še veliko dali zastonj. Idealnih rešitev torej ni in jih doslej ni našel še nihče. Družba, ki daje neki skupnosti vse samo zastonj, ne da bi se ta skupnost trudila, da bi to dobila, še nikoli ni veliko dosegla (Lesjak 2009).

5.5 O reševanju romske problematike v občinskem svetu občine Grosuplje

V občinskem svetu o romski problematiki ne razpravljajo, tako da reševanje romske problematike ostaja na ramenih strokovnih služb. Župan je dejal, da so občinski svetniki postavljeni na položaje zato, da rešujejo probleme občanov. Prav tako je mnenja, da nikjer ni napisano, da bi morali reševati probleme Romov. Občina Grosuplje se je odločila, da bo reševala romsko problematiko na način, kot so jo reševali do sedaj, saj se jim občinski svet ne zdi primeren organ za reševanje te problematike. K temu župan dodaja, da so se razmere v zvezi z romsko problematiko v občini Grosuplje v zadnjih desetih letih znatno izboljšale (Lesjak 2009).

Župan je tudi mnenja, da občine v osnovi niso primerni organi za reševanje takih problemov. Kot pravi, občina nima primernih institucij na tem področju, saj občine dandanes niso več tisto kar so bile včasih. Za romsko problematiko bi morala v večji meri poskrbeti država. Predvsem pa bi ta morala zagotoviti, da bodo tudi vsi romski otroci hodili v šole, saj se bodo v nasprotnem primeru iz generacije v generacijo prenašali problemi nezaposlenosti, neizobraženosti, ne vključenosti, problematičnosti itn (Lesjak 2009).

Podobnega mnenja, da bi morala na tem področju več narediti država, je tudi Mojca Hribar (2009). Meni namreč, da bi država vsekakor morala konkretizirati določena področja v Zakonu o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, kot so zaposlovanje, bivanje, izobraževanje ipd., kar sedaj ni dobro definirano. Zakon je ohlapen in ne ureja ničesar razen nekaj delovnih teles in je bolj sam sebi namen kot kaj drugega.

5.6 O romskem svetniku v občinskem svetu občine Grosuplje

Župan občine Grosuplje trdi, da romski svetnik v občinskem svetu v občini Grosuplje ni bil sprejet zato, ker je država postopek določevanja občin, ki naj bi imele v občinskem svetu predstavnika Romov, izpeljala napačno. Dodaja, da se je zaradi nepravilnosti v postopku

občina tudi pritožila. Občine namreč o samem dogajanju niso bile seznanjene. Kot je dejal župan, iz izjav posameznih politikov vedo, da je bil predlog o vključitvi romskih svetnikov v občinski svet sprejet zato, ker se je Slovenija v predpristopnih pogajanjih za Evropsko unijo hotela dokazati (Lesjak 2009). Evropska unija je namreč dajala velik poudarek zaščiti manjšin že v obdobju vključevanja deseterice sedanjih novih članic Evropske unije, kar se je kazalo v priporočilih in izjavah Evropske komisije, ki so imela zanje velik pomen. Vlade v državah kandidatkah so začele izvajati različne dejavnosti, da bi zadostile merilom na področju zagotavljanja pravic manjšin. Slovenija je sicer že takrat izpolnjevala politična merila za vstop in imela na splošno pozitiven odnos do manjšin, vendar pa je Evropska komisija vseeno ugotovila, da položaj Romov v Sloveniji ni zadovoljivo urejen ter da obstaja potreba po politiki, ki bo pospeševala socialno-ekonomsko integracijo Romov, posebno na področju zaposlovanja, zdravja in izobraževanja. Slovenski vladi je Komisija v rednem letnem poročilu leta 2000 med drugim priporočila, naj sprejme ustrezen zakon, ki bo urejal položaj in posebne pravice romske skupnosti ter spodbujal vključevanje predstavnikov Romov v občinske svete v občinah, kjer živijo (Spletno mesto za romske svetnike 2007b). Prav to pa je bil po mnenju župana pomemben dejavnik, ki je vplival na sprejetje romskega svetnika v občinskem svetu (Lesjak 2009).

Uvedba romskega svetnika v občinskem svetu v Sloveniji je edinstven primer v svetu. V občini Grosuplje so želeli vedeti, po kakšnih kriterijih so določili 20 občin, ki morajo imeti po zakonu predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu. Prepričani so, da če bodo reševali problematiko Romov samo v teh 20 občinah, tega problema v Sloveniji ne bodo nikoli rešili. Romi v Sloveniji prebivajo v kar 60 odstotkov občin. Po ocenah občine Grosuplje bi tako morale biti v Sloveniji najmanj 45 občin, ki bi morale imeti romskega svetnika v občinskem svetu, da bi med njih lahko šteli tudi občino Grosuplje. Občina Grosuplje je torej želela izvedeti, pod katerimi pogoji sploh sodi v okviru Zakona o lokalni samoupravi, ki ji nalaga spremembo občinskega statuta in izvolitev romskega svetnika, vendar pa odgovora na to vprašanje niso nikoli dobili. Vztrajajo, da dokler ne bo povedano, po kakšnih kriterijih so bile te občine določene, do takrat romskega svetnika v občini Grosuplje ne bo (Lesjak 2009).

Po mnenju župana je institut romskega svetnika popolnoma nesmiseln. V nekaterih občinah so romski svetniki odstopili, ker so pritiski Romov na njih prehudí. Pravi, da ta institut ne funkcionira, kajti Romi ne živijo na takšen način kot mi, ko lahko en predstavnik zastopa celotno skupnost. Nadaljeval je, da je bila to čista politična poteza, ki danes vzbuja veliko

pozornosti, v resnici pa nima nobenega rezultata. V občini Grosuplje so ustanovili komisijo, ki je ustanovljena iz vseh odgovornih organov v občini in vseh predstavnikov romskih naselij v občini. Kot pravi župan, so oni tisti, s katerimi razpravlja in rešuje probleme. Pravi, da je tak način veliko boljši, kot če bi imeli romskega svetnika, ki se z 90 odstotki Romov v občini ne bi razumel (Lesjak 2009).

Zanimivo je, da je bil po mnenju župana občine Grosuplje v začetku meseca januarja, ko je potekal intervju, institut romskega svetnika popolnoma nesmiseln. Še isti mesec pa je na srečanju z ministrico za lokalno samoupravo, Zlato Ploštajner, dejal, da so se na srečanju dogovorili, da bodo v roku meseca in pol na seji občinskega sveta to problematiko dali ponovno v obravnavo ter da upa, da bodo tudi pri občinskih svetnikih našli na bolj ugoden odziv, kajti želja je, da bi bila do naslednjih lokalnih volitev leta 2010 vsa zakonodaja – tudi lokalna – usklajena tako, da izvolitev romskega svetnika steče brez problemov (STA 2009a; Zorko 2009b).

Kljub temu smo slabe tri mesece kasneje lahko izvedeli, da na seji občinskega sveta občinski svetniki niso odločali o spremembah statuta, ki so potrebne za zagotovitev romskega svetnika. Razlog za to pa naj bi bila želja svetnikov, da se spremembe statuta obravnavajo hkrati s spremembami poslovnika, ki jih pripravljajo na občini. Grosupeljski župan, Janez Lesjak, je pojasnil, da je bil kot župan dolžan to točko uvrstiti na dnevni red seje in da je bila tokrat na seji obravnavana že osmič. Nadaljeval je, da so svetnike, ki so predlagali umik te točke, poskusili prepričati, da naj ne glasujejo za umik, a je bil predlog izglasovan. Občina Grosuplje tako ostaja edina občina iz 101.a člena Zakona o lokalni samoupravi, ki kljub odločbi ustavnega sodišča ni sprejela ustreznih dopolnitev statuta občine, s katerimi bi romski skupnosti zagotovila predstavnika v svojem občinskem svetu. Po mnenju Ploštajnarjeve je takšna odločitev občinskega sveta nedopustna, ker je neustavna. Romski svetnik v občinskem svetu ne predstavlja le pravice romske skupnosti, da je tam zastopana, temveč tudi dolžnost predstavnikov romske skupnosti, da aktivno sodelujejo pri odločanju o reševanju svojih problemov (STA 2009b).

Čeprav je iz medijev razvidno nasprotovanje romskemu svetniku v občini Grosuplje predvsem s strani občinskega sveta, pa bi lahko na podlagi intervjuja rekli, da temu institutu močno nasprotuje tudi župan občine. Kljub temu naj bi dal na dnevni red spremembo statuta, s katerim bi občina v občinski svet dobila romskega svetnika, že osemkrat. Vendar pa je bila v

tem primeru vedno zagotovljena nesklepčnost ali pa statut ni bil izglasovan. Sicer pa v občinskem svetu romskemu svetniku nasprotujejo predstavniki vseh političnih strank (poptv.si 2009; STA 2009b).

Slovenska ljudska stranka (SLS) romskega svetnika v občinskem svetu pogojuje z večjo učinkovitostjo države, kar zadeva romsko problematiko. V SLS pravijo, da 10 odstotkov romske populacije zakrivi večino prekrškov v občini, povrh tega pa mandatne kazni niso realizirane. Iz tega sledi, da imajo Romi status, kot da v tej državi praktično nimajo nobenih obveznosti. Da je država premalo učinkovita, se strinjajo tudi v Liberalni demokraciji Slovenije (LDS), vendar pa dodajajo, da bi ustavno določbo in zakon svetniki morali spoštovati. V Slovenski demokratični stranki (SDS) so prepričani, da je bila občina Grosuplje s strani tedanje LDS-ove vlade neupravičeno uvrščena med tako imenovane romske občine v Zakonu o lokalni samoupravi. V stranki Zares pa dodajajo, da bo občina Grosuplje imela romskega svetnika takoj v tistem trenutku, ko bodo vedeli, po kakšnem kriteriju je bila občina Grosuplje določena kot občina, ki mora imeti romskega svetnika (poptv.si 2009).

Drugačnega mnenja pa je Mojca Hribar (2009), ki pravi, da bi prisotnost romskega svetnika v občinskem svetu pripomogla vsaj pri pridobivanju sredstev za urejanje bivanjskih oz. infrastrukturnih problemov, s katerimi se srečuje romska skupnost v tej občini, saj bi lahko pridobivali denar na državnih razpisih, tako pa so Romi odvisni od »dobre volje« župana in svetnikov glede ureditve njihovega bivanjskega statusa.

Poleg tega bi romski občinski svetnik lahko zelo podrobno seznanjal ostale občinske svetnike o težavah, s katerimi se skupnost srečuje, in se povezoval tudi z ostalimi institucijami tako na lokalni kot tudi na državni ravni. Občinski svetniki namreč ne vedo, kakšno je dejansko stanje v naseljih in kakšne so konkretne težave, s katerimi se srečujejo Romi, saj v naselja nikoli ne pridejo. Poleg tega so občinski svetniki v Grosupljem tudi precej negativno nastrojeni, saj bi v nasprotnem primeru že davno sprejeli spremembe statuta, ki so potrebne za zagotovitev romskega svetnika, čemur pa se že več let uspešno izmikajo z istimi izgovori o neavtohtonosti Romov, o nedodelanih merilih Zakona o lokalni samoupravi ipd. (Hribar 2009).

Kar zadeva očitke, da so Romi v občini Grosuplje v slabih medsebojnih odnosih in zato posledično med njimi ne bi bilo mogoče dobiti primerne predstavnika, ki bi zastopal

celotno romsko skupnost v občini, pa pravi (Hribar 2009), da morajo Romi v občini Grosuplje kljub temu imeti možnost izbrati svojega predstavnika, saj jim ta po zakonu in odločbi ustavnega sodišča pripada. Imeti morajo možnost kandidirati in iti na volitve za svojega predstavnika. Sicer pa meni, da je kar nekaj ljudi, ki bi lahko to vlogo dobro opravljali ter dodaja, da je vedno mogoče organizirati tudi podporo pri pridobivanju določenih znanj, za katere bi bodoči svetnik menil, da jih potrebuje za uspešno opravljanje te funkcije.

Romi tako lahko povejo svoje mnenje le preko Komisije za Rome. Predhodna komisija je imela manjšo sestavo, v njej pa so imeli predstavnike samo iz dveh romskih naselij. V začetku leta 2008 so jo prenovili, tako da sedaj v njej sodelujejo predstavniki štirih romskih naselij, poleg njih pa še najvišji predstavniki najpomembnejših institucij v občini, kot so osnovna šola, center za socialno delo, policija, župan, občinski svetnik, predsednik krajevne skupnosti, vodja Urada za komunalno infrastrukturo, komunalni inšpektor in prostovoljka Mojca Hribar kot zagovornica romske skupnosti (Hribar 2009; Lesjak 2009).

Sistem dela poteka na način, da se komisija sestane dvakrat letno, ko skupaj preverijo trenutne razmere in ponovno definirajo oz. izpostavijo težave, s katerimi se srečuje romska skupnost v tej občini. Za reševanje konkretnih težav pa se sestajajo le posamezni člani komisije. V teh primerih torej sodelovanje poteka v manjših delovnih skupinah (Hribar 2009).

Tak način dela je dober, vendar, vsaj kar se tiče urejanja infrastrukture, ne zadostuje. Kot je bilo že omenjeno, Romi brez svojega svetnika nimajo možnosti kandidirati na državnih razpisih za urejanje infrastrukture, posledično pa financ nikoli ni dovolj. V enem letu se tako lahko pomaga samo določenim posameznikom, razmere pa so za vse enako slabe. Hkrati pa to pomeni, da Romi nimajo dejanske moči odločanja pri urejanju lastnega bivanjskega statusa (Hribar 2009).

Župan se, glede na to, da zaradi tega, ker v občini nimajo romskega svetnika in ne prejemajo nobenih dodatnih finančnih sredstev, sprašuje, ali država s tem kaznuje občino ali Rome. Pravi, da je občina probleme Romov pripravljena reševati in da jih tudi rešuje, res pa je, da brez romskega predstavnika v občinskem svetu (Lesjak 2009).

6 SKLEP

Romska skupnost v Republiki Sloveniji nima položaja nacionalne manjšine. Gre za posebno etnično skupnost, manjšino, ki ima posebne etnične značilnosti (lastni jezik, kulturo in druge etnične posebnosti). Slovenija je podpisnica vseh pomembnejših mednarodnih pogodb s področja človekovih pravic in prepovedi diskriminacije. Nobena izmed njih pa za pripadnike narodnih (in etničnih) manjšin izrecno ne zahteva zagotavljanja posebnega položaja pri uresničevanju pravice do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah. Kljub temu ga ustave in zakoni nekaterih držav zagotavljajo, med njimi pa je tudi Slovenija. Slovenija tako z namenom, da bi romski skupnosti omogočila enakopravnejše zastopanje njenih interesov, uveljavlja pozitivno diskriminacijo. Pravzaprav, Slovenija pri tem še posebej izstopa, saj je edina država, v kateri lahko pripadniki in pripadnice narodnih manjšin in Romov (kot posebne etnične manjšine) pravico do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah uveljavljajo s t. i. dvojno volilno pravico.

Sicer pa začetki urejanja pravnega položaja Romov segajo v leto 1989, ko je bila z ustavnimi amandmaji sprejeta določba, na podlagi katere se je pravni položaj Romov urejal z zakonom. Pravna podlaga za urejanje položaja romske etnične skupnosti v Republiki Sloveniji danes je 65. člen Ustave RS, ki določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon. Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji je bil nato sprejet leta 2007. Ureja položaj in opredeljuje področja posebnih pravic romske skupnosti v Republiki Sloveniji, pristojnosti državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti za njihovo izvajanje ter sodelovanje predstavnikov oziroma predstavnic romske skupnosti pri uresničevanju njihovih pravic in obveznosti, določenih z zakonom. Dopolnjuje se tudi z drugimi zakoni, podzakonskimi akti in akti samoupravnih lokalnih skupnosti ter s posebnimi programi in ukrepi državnih organov ter organov samoupravnih lokalnih skupnosti.

Slovenija v veliki meri vključuje Rome v odločanje o javnih zadevah tudi na lokalni ravni. Ker so življenjske razmere Romov v severovzhodnem delu Slovenije neprimerljivo boljše in bolje urejene kot pri Romih v južnem delu Slovenije, je med Romi v Sloveniji precej oteženo izvajanje skupnih politik na nacionalni ravni in obstaja tendenca, da se problematika romske skupnosti ureja na lokalni ravni. Romska skupnost v Sloveniji se srečuje s številnimi problemi na mnogih področjih – tako na socialnem kot tudi na ekonomskem, pravnem, političnem,

izobraževalnem, kulturnem in prostorskem. Z namenom boljšega sodelovanja med Romi in tistimi, ki sprejemajo javnopolitične odločitve lokalnega pomena, je bilo v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi določeno, da je 20 občin v Sloveniji dolžno zagotoviti pravico do enega romskega predstavnika v občinskem svetu. Romskih predstavnikov je zdaj 19, saj občina Grosuplje kljub omenjeni določbi v zakonu in ustavni sodbi ni upoštevala zakona.

Naj na tem mestu ponovimo še to, da je formalne temelje za ta prizadevanja dala že ustava leta 1991, kasneje pa še bolj natančno Zakon o lokalni samoupravi konec leta 1993. Ta je dal namreč že v svoji prvotni obliki Romom pravico, da imajo v občinskem svetu v občinah, kjer živijo avtohtono, najmanj po enega predstavnika. Vendar pa so imeli svojega predstavnika v občinskem svetu od leta 1994 le Romi v Murski Soboti, dokler ni leta 2001 na podlagi konkretne pritožbe Roma iz Novega mesta v zgodbo poseglo ustavno sodišče in odločilo, da mora zakonodajalec z natančnejšo določbo v zakonu odpraviti vsake dvome o tem, kje in kdaj mora biti pravica romske skupnosti do odločanja o javnih zadevah na lokalni ravni uresničena. Ostale občine, ki bi morale uresničiti zakonsko določbo že v prvem mandatu 1994–1998, so namreč kot razlog za to, da tega niso storile, navajale, da zakon ne določa meril za avtohtonost na eni strani in rokov na drugi, po katerih je zakonsko določbo treba uresničiti. Kasneje je tako zakonodajalec k uveljavitvi pravice romske skupnosti do predstavnika v občinskem svetu obvezal 20 občin. Težava pa se je pojavila, ker ni bilo določenih nobenih dodatnih kriterijev, na podlagi katerih bi občine lahko vedele, zakaj so prav one tiste, ki morajo v svojem občinskem svetu zagotoviti mesto romskemu svetniku. Občina Grosuplje tako še vedno čaka na odgovor, zakaj je pravzaprav uvrščena na seznam t.i. romskih občin. Glede na to, da je že Zakon o lokalni samoupravi iz leta 1993 določil, da imajo Romi pravico, da imajo v občinskem svetu v občinah, kjer živijo avtohtono, najmanj po enega predstavnika lahko sklepamo, da je na seznamu t. i. romskih občin zato, ker v tej občini Romi živijo avtohtono. Vendar pa se spet zaplete pri pojmovanju pojma avtohtonosti. Slovenska zakonodaja ga namreč ne opredeljuje, prav tako pa kriterij avtohtonosti ni enotno opredeljen v tujih ureditvah. Kot pogoj za uveljavitev posebnih pravic ga praviloma države sploh ne uporabljajo, na kar pa opozarja tudi Urad varuha človekovih pravic in številne mednarodne institucije. Kljub temu pa je dejstvo to, da bi občina Grosuplje morala upoštevati zakonodajo in tako v svojem občinskem svetu zagotoviti mesto tudi za romskega svetnika.

Ker dolžnosti, ki ji jo nalaga Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi, ni izpolnila, že leta deluje v nasprotju z zakonom in odločbo ustavnega sodišča.

Na podlagi zapisanega lahko rečemo, da se lahko Slovenija z zagotavljanjem človekovih pravic, ki se nanašajo na romsko skupnost, kar nekajkrat pohvali. Romski skupnosti namreč zagotavlja poseben položaj pri uresničevanju pravice do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah. Slovenija je tudi edina država, kjer lahko romska skupnost pravico do sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah uveljavlja s t. i. dvojno volilno pravico. Nadalje se Slovenija lahko pohvali tudi z Zakonom o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. Slovenija je namreč postala prva država v Evropski uniji, ki ima zakon o romski skupnosti. Zapletlo pa se je na lokalni ravni, kjer naj bi romska skupnost v občinah, kjer Romi živijo avtohtono, imela svojega predstavnika v občinskem svetu. Na tem mestu tako še vedno ostaja nekaj nesoglasij, ki jih bo potrebno razrešiti.

Da bi lažje razumeli, zakaj naj bi bila pravzaprav uvedba instituta romskega svetnika v občinskem svetu smiselna, sta bila predstavljena tudi pomen in vloga lokalne samouprave nasploh. Ta namreč šteje za enega temeljnih stebrov demokratičnega političnega življenja, kajti lokalna samouprava omogoča lokalnim skupnostim, da same upravljajo svoje, torej lokalne zadeve. Lokalna oblast je demokratična, če na njeno izvajanje odločilno vplivajo sami občani, bodisi neposredno bodisi posredno z volitvami nosilcev lokalnih nalog. Na volitvah lahko tako občani izvolijo župana in člane občinskega sveta občine. Pripadniki romske skupnosti lahko tako z uveljavljanjem svoje dvojne volilne pravice poleg člana občinskega sveta, ki predstavlja celotno občino, izvolijo še romskega svetnika, ki pa je predstavnik romske skupnosti živeče v občini. Prav naloge občinskega sveta pa so tiste, ki so opredeljene kot naloge najvišjega organa odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine.

Občinski svet oziroma člani občinskega sveta imajo pomembne pristojnosti pri uresničevanju lokalne samouprave. To pa velja tudi za romskega svetnika, saj ima enake pravice in dolžnosti, njegov glas pa ima enako težo kot glasovi ostalih svetnikov. Naloga romskega svetnika v občinskem svetu naj bi bila, glede na to, da zastopa romsko skupnost, izpostavljanje romske problematike ter ustvarjanje vezi med lokalnimi političnimi odločevalci in romsko skupnostjo. O dejanski uspešnosti njihove vloge je sicer še težko govoriti, vendar pa lahko na podlagi opravljenih raziskav v letih 2004 in 2008 opazimo premik v pozitivni smeri. Pokazalo se je, da je v drugem mandatu sodelovanje romskih svetnikov boljše tako z

romsko skupnostjo kot tudi z županom in ostalimi občinskimi svetniki. Vedno več županov pa tudi prepoznava občino kot tisto okolje, kjer se problemi individualne romske skupnosti najlažje rešujejo.

Občina je torej tista, kjer naj bi bilo problematiko romske skupnosti zaradi njene specifičnosti najlažje reševati. Romi v severovzhodnem delu Slovenije se namreč srečujejo z drugačnimi problemi kot Romi v južnem delu Slovenije, v posameznem delu Slovenije pa je problematika romske skupnosti še bolj specifična glede na posamezno občino.

V zadnjem delu naloge je problematika romske skupnosti ter reševanje te problematike še podrobneje predstavljena na primeru dveh občin – občin Semič in Grosuplje. Obe občini spadata med občine, kjer prebivajo Romi južnega dela Slovenije, za katere velja, da živijo v bistveno slabših razmerah kot Romi v severovzhodnem delu Slovenije. Na podlagi problematike s katero se srečujejo Romi v obeh občinah in na podlagi pridobljenih podatkov glede reševanja te problematike v posamezni občini, smo želeli ugotoviti, ali bi lahko reševanje romske problematike v občini Semič ocenili kot uspešnejše od reševanja tega problema v občini Grosuplje, glede na dejstvo, da ima v občini Semič v občinskem svetu svoje mesto tudi predstavnik romske skupnosti, v občini Grosuplje pa ne.

Na podlagi pridobljenih podatkov smo ugotovili, da se Romi v obeh občinah srečujejo s podobnimi problemi, prav tako sta se tudi obe občini lotili reševanja problematike z urejanjem njihovih bivalnih razmer. Pozitiven premik v obeh občinah je opazen tudi v smeri reševanja problematike vzgoje in izobraževanja ter zaposlovanja. Pomembno je poudariti, da sta se obe občini lotili reševanja romske problematike s pogovori z Romi. V občini Semič igra veliko vlogo pri tem romski svetnik, ki v občinskem svetu opozarja na probleme Romov, hkrati pa predstavlja tudi vezni člen med županom in romsko skupnostjo. To je tudi namen uvedbe instituta romskega svetnika. Kot je bilo že večkrat omenjeno, romski svetnik v občini Grosuplje ni prisoten, kljub temu pa tudi v tej občini opazimo potrebo po sodelovanju z Romi. V občini Grosuplje so ustanovili t. i. Komisijo za Rome, ki jo sestavljajo vsi odgovorni organi v občini, predstavniki iz štirih romskih naselij ter prostovoljka kot zagovornica romske skupnosti. Občina Grosuplje tako sodeluje z romsko skupnostjo in rešuje probleme, s katero se romska skupnost sooča, preko te komisije.

V skladu z ugotovitvami zastavljene hipoteze, da je občina Semič na področju reševanja romske problematike bolj uspešna kot občina Grosuplje, saj je v občinskem svetu občine Semič prisoten tudi romski svetnik, ki opozarja na probleme, s katerimi se srečujejo Romi v tej občini in predstavlja vezni člen med županom na eni ter romsko skupnostjo na drugi strani, ne moremo v celoti potrditi. Problematika romske skupnosti se namreč rešuje v obeh občinah, težko pa bi rekli, v kateri občini se ta problematika rešuje bolje samo na podlagi enega dejavnika, ki smo ga v diplomski nalogi preučevali – prisotnosti romskega svetnika v občinskem svetu, saj na reševanje romske problematike vplivajo tudi številni drugi dejavniki. Pomembno je, da se tudi v občini Grosuplje, kjer nasprotujejo institutu romskega svetnika, kaže tendenca po ustanovitvi nekega telesa, preko katerega bi občina sodelovala z romsko skupnostjo ter bi predstavljala nek vezni člen med županom in romsko skupnostjo v tej občini. Potreba po sodelovanju z Romi se je torej pokazala v obeh občinah. Prav sodelovanje z njimi pa je bilo tudi tisto, ki je obrodilo sadove v smeri reševanja problematike, s katero se sooča romska skupnost.

7 LITERATURA

Bačlija, Irena. 2005. Participacija romske skupnosti na lokalni ravni. V *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 150–176. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2009. Vloga in položaj romskega svetnika v slovenskem sistemu lokalne samouprave. V *Lokalna demokracija III. Ob petnajsti obletnici ponovne uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*, ur. Miro Haček, 107–122. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Bizjak, Ivan. 2003. Konferenca Evropa, Slovenija in Romi. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 42–45. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Brizani, Traja. 2000. *Le ostanite – Romi gredo!* Celovec: Mohorjeva založba.

Bukovec, Ivan. 2008. Intervju z avtorico. Semič, 2. december.

Courthiade, Marcel. 2003. Izvor Romov. Kronologija in legende. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 170–193. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Demšar, Simona Ž. 2005. Izključujoči mehanizmi vključevanja Romov. V *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti. Če ne boš priden, te bomo dali Slovencem*, ur. Sabina Autor in Roman Kuhar, 36–51. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Flander, Benjamin. 2004. *Pozitivna diskriminacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grad, Franci. 2000. Lokalna demokracija in učinkovitost odločanja lokalnih organov. V *VII. Dnevi slovenske uprave*, ur. Grega Virant, 71–82. Ljubljana: Visoka upravna šola.

Guet, Michael. 2003. Prispevek Sveta Evrope. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 29–39. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Hanonina, Ksenja. 2002. *Janša proti Romom. Merilo »številčnosti« proti neopredeljenemu pojmu »avtohtonosti« ali zakaj se ustavna pravica Romov kot manjšine v praksi ne uveljavlja*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/mednik/200212/clanek/jansa-romi/> (4. avgust 2009).

--- 2006. V Grosupljem pa že ne. Občina Grosuplje še naprej brez romskega svetnika. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200641/clanek/slo--volitve_2006-ksenija_hahonina/ (4. avgust 2009).

Horvat, Jožek. 1999. Položaj Romov v Sloveniji. V *Izboljšanje položaja Romov v srednji in vzhodni Evropi. Izziv za manjšinsko pravo*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 20–26. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

--- 2003. Romi na Slovenskem. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 60–65. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Hribar, Mojca. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. avgust.

Hrvat, Damjan. 2008. Intervju z avtorico. Semič, 2. december.

Inštitut za narodnostna vprašanja. 2009a. *Romi v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.inv.si/Dokumenti/dokumenti.aspx?iddoc=182&idmenu1=125&lang=slo> (4. avgust 2009).

--- 2009b. *Zakonodaja*. Dostopno prek: <http://www.inv.si/Dokumenti/dokumenti.aspx?iddoc=182&idmenu1=125&lang=slo> (4. avgust 2009).

Khatib, Maja L., Tatjana Pezdir in Kristina Toplak. 2006. »Bi moral biti nek poseben Rom, da bi si želel izobrazbe«, O romskih otrocih v Osnovni šoli Leskovec pri Krškem. V *Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi: narativne podobe Ciganov/Romov*, ur. Božidar Jezernik, 219–232. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Klopčič, Vera. 1999. Pravni položaj Romov v mednarodnih dokumentih. V *Izboljšanje položaja Romov v srednji in vzhodni Evropi. Izziv za manjšinsko pravo*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 46–53. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

--- 2003. Romi v novi Evropi/Dekada za vključevanje Romov. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 78–91. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Krajnc, Katja. 2006. Slovenski Romi in njihovi svetniki. V *Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi: narativne podobe Ciganov/Romov*, ur. Božidar Jezernik, 233–244. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Lavtar, Roman. 2007. *Sodelovanje prebivalcev v slovenskih občinah. Participacija prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni v Sloveniji*. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.

Lesjak, Janez. 2009. Intervju z avtorico. Grosuplje, 8. januar.

Lokalne volitve 2006. Dostopno prek: <http://volitve.gov.si/lv2006/> (25. avgust 2009).

Občina Grosuplje. 2009. Dostopno prek:

http://www.grosuplje.si/portal_obcina/www/index.php (8. avgust 2009).

Občina Semič. 2009. Dostopno prek: <http://www.semic.si/default.asp> (8. avgust 2009).

Oberstar, Ciril. 2003. Korektne zlorabe politično korektnega diskurza o Romih? V *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti. Če ne boš priden, te bomo dali Slovencem*, ur. Sabina Autor in Roman Kuhar, 52–81. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Obreza, Janez. 2003. Romi v slovenskem pravnem redu in njihova politična participacija na lokalni ravni v luči predvidenih zakonskih sprememb. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 46–59. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Odločba o ugotovitvi, da 14. člen zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi ni v neskladju z ustavo (U-I-315/02-11). Ur. l. RS 87/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?stevilka=4372&urlid=200287> (4. avgust 2009).

Odločba o ugotovitvi, da so statuti občin Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej, Trebnje in Beltinci v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi (U-I-345/02-9). Ur. l. RS 105/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=39766> (4. avgust 2009).

Petković, Brankica. 2003. Romi v Sloveniji – tujci za vedno? V *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti*, ur. Roman Kuhar in Tomaž Trplan, 54–75. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Poptv.si. 2009. *Preverjeno! – V Grosuplju nočejo romskega svetnika*. Dostopno prek: <http://poptv.si/multimedia/preverjeno-v-grosuplju-nocejo-romskega-svetnika.html> (8. avgust 2009).

Romske novice. 2008a. *Večina Romov prejema denarne socialne pomoči*. Dostopno prek: http://www.ednevnik.si/entry.php?w=romi&e_id=60514 (8. avgust 2009).

--- 2008b. *Rome iz semiškega naselja Beličnik želijo preseliti v urejeno naselje Sovinek.* Dostopno prek: http://www.ednevnik.si/entry.php?w=romi&e_id=64343 (8. avgust 2009).

--- 2008c. *Romi na Beličniku živijo brez vode in elektrike.* Dostopno prek: http://www.ednevnik.si/entry.php?w=romi&e_id=67282 (8. avgust 2009).

--- 2009a. *Romsko naselje Štiri roke je dobilo vodovod, kanalizacijo in cesto.* Dostopno prek: <http://www.romskenovice.si/blog/?p=167> (8. avgust 2009).

--- 2009b. *Še vedno ni znano. kdaj in kam bodo preselili Rome iz Beličnika.* Dostopno prek: <http://www.romskenovice.si/blog/?p=226> (8. avgust 2009).

--- 2009c. *Semič; na sestanek komisije za spremljanje položaja romske skupnosti povabili tudi predstavnike Zveze Romov Slovenije, a so povabilo kmalu preklicali.* Dostopno prek: <http://www.romskenovice.si/blog/?p=1304> (8. avgust 2009).

RTVSLO. 2006a. *31 kandidatov za romske svetnike.* Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/lokalne-volitve-06/31-kandidatov-za-romske-svetnike/61056> (25. avgust 2009).

--- 2006b. *Romi z 31 kandidati za svetnike.* Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/lokalne-volitve-06/romi-z-31-kandidati-za-svetnike/61376> (25. avgust 2009).

Rudaš, Darko. 2003. Večno vprašanje: So Romi res tako slabi, kot nekateri trdijo? V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 106–111. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Skupina poslank in poslancev. 2009. *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi.* Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&sb=6&cl=L&mandate=-1&unid=PZ%7CD71C84BB2EC0EF2FC12575CF0041406E&showdoc=1> (4. avgust 2009).

Spletno mesto za romske svetnike. 2007a. *Zakaj občinski svetniki med sabo nočejo Romov in zakaj menijo, da je solidarnost z Romi prestopila meje?* Dostopno prek: <http://www.inv.si/romsvet/novice.html> (4. avgust 2009).

--- 2007b. *Kako je vstop Slovenije v EU vplival na položaj Romov?* Dostopno prek: <http://www.inv.si/romsvet/novice.html> (4. avgust 2009).

Srienz, Mirjam P. 2003. Romi in evropska integracija – primerjava stanja v Sloveniji, Avstriji in na Hrvaškem. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 92–105. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

STA. 2006. *Grosuplje mimo zakona?* Dostopno prek: <http://24ur.com/grosuplje-mimo-zakona.html> (25. avgust 2009).

--- 2009a. *Grosuplje še vedno brez romskega svetnika.* Dostopno prek: <http://www.lokalno.si/si/aktualno/arhiv/?id=17107&l=2009&m=1&d=28> (8. avgust 2009).

--- 2009b. *V Grosupljem še vedno brez romskega svetnika.* Dostopno prek: <http://www.lokalno.si/si/aktualno/arhiv/?id=20494&l=2009&m=4&d=23> (8. avgust 2009).

Steklačič, Gregor. 2003. Romi v občini Grosuplje. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 286–303. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Šturm, Lovro. 2002. *Komentar Ustave Republike Slovenije.* Ljubljana: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.

Tancer, Mladen. 2003. Izobraževanje Romov v Sloveniji. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 66–77. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

T.S. 2006. *Koga in kako volimo?* Dostopno prek: <http://24ur.com/koga-in-kako-volimo.html> (25. avgust 2009).

Ugotovitev, da sta zakon o lokalni samoupravi in statut Mestne občine Novo mesto v neskladju z ustavo in zakonom (U-I-416/98). Ur. l. RS 28/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200128&stevilka=1694> (4. avgust 2009).

Urh, Špela. 2003. Belokranjski Romi. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 270–285. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (4. avgust 2009).

Vlaj, Stane. 1998. *Lokalna samouprava. Občine in pokrajine.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2001. *Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti*. Ljubljana: Visoka upravna šola.

--- 2004. *Lokalna samouprava. Teorija in praksa*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.

Winkler, Peter. 1999. Izkušnje Slovenije pri urejanju položaja Romov V *Izboljšanje položaja Romov v srednji in vzhodni Evropi. Izziv za manjšinsko pravo*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 27–36. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Zakon o financiranju občin (ZFO-1). Ur. l. RS 123/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006123&stevilka=5268> (4. avgust 2009).

Zakon o lokalni samoupravi (ZLS). Ur. l. RS 72/1993. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO307.html (4. avgust 2009).

Zakon o lokalni samoupravi (Uradno prečiščeno besedilo) (ZLS-UPB2). Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4692> (4. avgust 2009).

Zakon o lokalnih volitvah (ZLV-UPB2). Ur. l. RS 22/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200622&stevilka=843> (4. avgust 2009).

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1). Ur. l. RS 33/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=79671> (4. avgust 2009).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (ZLS-L). Ur. l. RS 51/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200251&stevilka=2484> (4. avgust 2009).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (ZLS-N). Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4692> (4. avgust 2009).

Zorko, Mojca. 2007. *Pravica Romov do svetnika odvisna od dobre volje vlade*. Dostopno prek: <http://www.hervardi.com/novice/2007/06/08/pravica-romov-do-svetnika-odvisna-od-dobre-volje-vlade/> (8. avgust 2009).

--- 2009a. *Uredbe o merilih za ugotavljanje avtohtonosti romske skupnosti še vedno ni*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042233870> (8. avgust 2009).

--- 2009b. *Ministrica: V enem letu romski svetnik tudi v Grosuplju*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042240163> (25. avgust 2009).

Zupančič, Jernej. 2003. Romska vprašanja v luči prostorskih odnosov. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Polzer, 112–129. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Priloga A: Intervju z županom občine Semič, Ivanom Bukovcem

1. NAŠTEJTE IN OPIŠITE NAJPOMEMBNEJŠE PROBLEME, S KATERIMI SE SREČUJE ROMSKA SKUPNOST V VAŠI OBČINI. ALI OBSTAJAJO DOLOČENA SPECIFIČNA PROBLEMATIČNA VPRAŠANJA, KI SE DOTIKAJO ROMSKE SKUPNOSTI, HKRATI PA SO ZNAČILNA LE ZA VAŠO OBČINO?

V naši občini Semič imamo dvodelno romsko skupnost, ki je naseljena v petih naseljih znotraj občine. Tri od teh naselij niso problematična, dve naselji pa sta. Prva tri naselja, locirana na zahodnem delu občine, naseljujejo normalni državljani, ki niti nočejo biti opredeljeni kot Romi. V teh naseljih so romske družine pomešane z drugimi družinami, slovenskimi in bosanskimi. Starejši Romi so zaposleni in redno hodijo na delo, otroci pa redno hodijo v šolo. S tem delom romske skupnosti v naši občini tako nimamo nobenih problemov.

V južnem delu občine pa se nahajata dve naselji – Sovinek in Beličnik, kjer pa imamo velike probleme. Ta predel naseljujejo ljudje, ki nočejo delati. Ti Romi še nikoli niso skrbeli sami zase – oziroma – mogoče so skrbeli sami zase do približno 1985. leta, nato pa jim je država s svojo pomočjo omogočila, da lahko preživijo na njen račun. Glede na to, da govorimo o družinah z velikim številom otrok, dobijo te družine mesečno tudi okoli 2000€ državne pomoči, skupaj z otroškimi dodatki. Problem pa se pojavi predvsem zato, ker ti ljudje niso navajeni ravnati z denarjem, ki ga dobijo od države.

V naselju Sovinek je občina odkupila parcelo in romski populaciji na tem območju zgradila hiše, napeljala kanalizacijo, vodo in elektriko, tako da je sedaj to urejeno. Seveda pa ima to za posledico jezo drugih prebivalcev v občini, saj imamo po okoliških hribih kmete, ki še nimajo vode.

Drugi problem pa predstavlja naselje Beličnik, ki ima okoli 5 hiš s 60 prebivalci, ki pa spadajo pod okrilje krajevne skupnosti iz črnomaljske občine in se morajo s tega območja umakniti. V zameno smo jim ponudili komunalno urejeno zemljišče, ki bi ga dobili zastonj, vendar pa se na to lokacijo nočejo preseliti.

Tukaj torej opazimo, da je problem pravzaprav v njih samih, saj jim mi ponudimo vse možnosti za normalno urejeno življenje. Seveda ima pri tem pomembno vlogo tudi alkohol, ki vodi v medsebojno obračunavanje, streljanje, prepiranje itd.

Zaenkrat smo torej vsem naredili majhne družinske hiše, ki imajo poleg še eno zemljišče, da bi si v prihodnosti lahko postavili še kakšno hišo. To je bil seveda tudi naš cilj, da jih nekako preselimo iz šotorov v hiše z urejenimi življenjskimi pogoji.

Problem je tudi v tem, da otroci nočejo hoditi v šolo ter da jih starši pri tem tudi podpirajo. Po drugi strani se tudi učitelji ne trudijo preveč pri tem, da bi jih spravili v šolo, saj imajo v razredih že tako veliko otrok. Romski otroci pa so praviloma tudi otroci, ki niso preveč mirni. Seveda je razlog v tem, da nimajo vzora pri starših, ki tudi niso hodili v šolo.

Pri tem pa moramo razumeti to, da se v 15 letih ne da stvari obrniti na glavo. V tem času smo jih mi preselili iz šotorov v hiše, za to, da se bodo bolj začeli vključevati v slovensko družbo, hoditi v šolo, na delo ... pa bodo potrebne generacije.

Problemi se seveda kažejo tudi pri krajah, prometnih prekrških (vožnja brez voznškega dovoljenja, vožnja pod vplivom alkohola ...), alkoholizmu...

2. ALI (STE) O TEJ PROBLEMATIKI RAZPRAVLJATE(LI) TUDI V VAŠEM OBČINSKEM SVETU? (ČE DA, KAKO POGOSTO, IN ČE NE, ZAKAJ NE?)

V občinskem svetu glede romske problematike razpravljamo dvakrat letno, imamo tudi odbor za reševanje romske problematike, v katerem so trije Romi in dva svetnika, kar pomeni, da imamo vsaka dva meseca redne sestanke. Pred štirimi leti smo ustanovili tudi društvo, v katerega so vključeni predvsem problematični romski posamezniki.

3. KAKO SE PO VAŠEM MNENJU OBČINSKI SVET VAŠE OBČINE ODZIVA NA ROMSKO PROBLEMATIKO?

Po mojem mnenju se boljše niti ne more, kot dokaz pa lahko navedem to, da smo vse vasi popolnoma obnovili. Res sicer je, da smo večino finančnih sredstev dobili od države, to je 80%, preostanek pa je prispevala občina Semič.

Večji problem se pojavi pri odzivanju ostalih prebivalcev Semiča na subvencioniranje romske populacije, glede na to, da sama nič ne prispeva za skupnost. Vsekakor bo tukaj potrebno narediti nekaj, da bodo Romi sami začeli skrbeti zase.

4. ALI STE V ČASU SVOJEGA MANDATA V OBČINSKEM SVETU SPREJELI KAKŠEN SKLEP, KI JE POMENIL ZNATEN PREMİK V REŠEVANJU ROMSKE PROBLEMATIKE V POZITIVNI ALI NEGATIVNI SMERI?

Ja, trenutno delamo po sklepu glede socializacije romskega prebivalstva. Glavni cilj tega je bil preselitev romskih družin iz šotorov v hiše. Sedaj prehajamo na uresničevanje naslednjih ciljev, kot so obvezno šolanje, obvezni zdravstveni pregledi ter javna dela. Preko teh javnih del jih privajamo na neko normalno delo. Problem je v tem, da imamo tukaj omejeno število posameznikov, ki jih lahko sprejmemo oziroma zaposlimo preko javnih del. Zasebniki pa jih ne zaposlujejo najraje, ker si velikokrat vzamejo kakšen dan zase brez vnaprejšnje najave, česar pa seveda ti zasebniki ne morejo tolerirati. Bistvo je v tem, da Romi nimajo delovnih navad, pri tem pa jim je v veliko oporo državna pomoč, na katero se zanašajo.

5. KAJ BI BILO PO VAŠEM MNENJU POTREBNO SPREMENITI ZA POVEČANJE UČINKOVITOSTI DELOVANJA OBČINSKEGA SVETA NA PODROČJU REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE?

Moram povedati, da so v našem občinskem svetu posamezniki, ki razumejo romsko problematiko. Mislim, da pri tem občinski svet ne bi mogel bolj pomagati, kot že pomaga. Menim, da bo potreben predvsem preskok v miselnosti, da to niso drugačni ljudje. To bodo nazadnje morali doumeti tudi Romi sami.

Sploh pa gre tukaj za problem populacije, ki bi ga morala reševati država in ne občina. Odkar so bili problemi z Romi v Ambrusu, sicer dobimo sorazmerno veliko finančnih sredstev za reševanje romske problematike. Vendar pa smo prišli do trenutka, ko bo potrebno storiti nekaj, da bodo te družine sposobne skrbeti same zase – tukaj pa je po mojem mnenju kritična točka.

Opaziti je sicer pozitiven premik države v smeri reševanja romske problematike od dogodkov v Ambrusu dalje, vendar pa je potrebno storiti še veliko stvari. Z Romi je potrebno konkretno delati, na pa filozofirati glede njihovih problemov.

6. KATERI AKTER JE PO VAŠEM MNENJU NAJVEČJA OVIRA PRI OMOGOČANJU BOLJŠEGA SODELOVANJA ROMSKE SKUPNOSTI Z OSTALIMI OBČANI?

Predvsem je problem v miselnosti. Pri Romih so potrebni drugačni pristopi, da se sploh lahko kaj doseže. Potrebno je sodelovanje tako župana, občinskega sveta, policije in nenazadnje tudi okoliškega prebivalstva. Sedaj smo ustanovili tudi medobčinsko inšpekcijo oziroma redarstvo, ki nam pri tem tudi pomaga.

7. KAKO OCENJUJETE PRISOTNOST ROMSKEGA SVETNIKA V OBČINSKEM SVETU?

Zelo pozitivno. Sprva sem bil sicer proti temu, vendar pa sedaj opažam, glede na to, da smo dobili pametnega fanta, da to pozitivno vpliva na odnose med občino ter romsko populacijo. Seveda pa je tukaj vprašanje, kakšen je ta romski svetnik – v sosednji občini imajo problem, ker je romski občinski svetnik kriminallec. V naši občini romski občinski svetnik ureja vse njihove zadeve in predstavlja vezni člen med menoj in ostalo romsko populacijo.

8. ALI STE ZAZNALI KAKŠNE SPREMEMBE PRI REŠEVANJU ROMSKE PROBLEMATIKE OD VELJAVNOSTI ZAKONA O ROMSKI SKUPNOSTI? (Če da, kakšne?)

Za dolenski in belokranjski prostor je ta zakon negativen. Problem je v tem, da so tudi Romi med seboj skregani – prekmurski in ti naši tukaj. Ti so ustanovili tudi svojo zvezo Romov, ki pa nima nobene veljave, ker jih ta zakon niti ne priznava, saj je uveljavil le eno romsko zvezo – Zvezo Romov Slovenije. Sedaj so se tukaj pojavili veliki problemi.

9. ALI SE VAM ZDI OBČINSKI SVET USTREZEN ORGAN ZA REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE? (ČE NE, KATERI ORGAN BI TO BIL?)

Z vidika občine je to sicer primeren organ, vendar še enkrat poudarjam, da je to problematika, ki bi jo morala reševati država in ne občina. Tako kot rešuje problematiko madžarske in italijanske manjšine, bi morala poskrbeti tudi za romsko populacijo.

Trenutno pa je tako, da se s tem nihče ne bi ukvarjal, če se ne bi občina. Občina pa vsega tudi ne more storiti. Tako da je, seveda, občinski svet zelo pomemben akter pri reševanju romske problematike. Poleg tega pa je občinski svet tudi ključen igralec pri sprejemanju prostorskih planov.

Država bi vsekakor morala občino usmerjati pri reševanju romske problematike. Glede na to, da je bil sprejet nov zakon o Romih, ki po mojem mnenju ne zadostuje potrebam, bi bilo potrebno sprejeti nov zakon ali pa podzakonski akt, v katerem bi določili ustrezen prihodnji razvoj romske skupnosti. Najprej bi bilo potrebno priznati vse tri romske skupnosti, ki obstajajo v Sloveniji, nato bi bilo po mojem mnenju potrebno zagotoviti javna dela za romske posameznike, da bi jih lahko uvedli v normalno delo. Brez tega, da se jih bo uvedlo in naučilo delati, vsekakor ne bomo naredili koraka naprej.

Priloga B: Intervju z romskim svetnikom občine Semič, Damjanom Hrvatom

1. NAŠTEJTE IN OPIŠITE NAJPOMEMBNEJŠE PROBLEME, S KATERIMI SE SREČUJE ROMSKA SKUPNOST V VAŠI OBČINI.

Po mojem mnenju je največji problem v njihovem preseljevanju, kar pa smo sedaj nekako rešili oziroma pospešeno rešujemo. Največji problem se pojavlja pri naselju Beličnik, kjer bi se moralo nekaj družin preseliti v naselje Sovinek, nekaj družin pa v črnomaljsko občino, ta občina pa pri tem ne sodeluje oziroma nima posluha za reševanje tega problema.

Drugi problem, ki sledi ureditvi normalnih življenjskih pogojev, pa je ta, da je potrebno te ljudi privaditi na to, da bodo začeli sami skrbeti zase. Poudaril pa bi to, da je zaenkrat romska skupnost v občini Semič zadovoljna z delom župana in delom občinskega sveta.

2. ALI OBSTAJAJO DOLOČENA SPECIFIČNA PROBLEMATIČNA VPRAŠANJA, KI SE DOTIKAJO ROMSKE SKUPNOSTI, HKRATI PA SO ZNAČILNA LE ZA VAŠO OBČINO?

Problemi vsekakor obstajajo. Povezujemo se tudi z romskimi skupnostmi v drugih občinah, če poskušamo rešiti določen problem ali če potrebujejo našo pomoč. Vendar pa zadnje čase opažam, da nekateri romski svetniki niso zainteresirani za dejansko reševanje romske problematike. Potrebno se je zavedati, da mora romski svetnik nekaj narediti oziroma pravilno predstaviti določen problem v občinskem svetu, po drugi strani pa je potrebno vedeti, da se ravno čudežev ne da narediti. Mogoče bi bilo potrebno tudi to, da bi se romski svetniki udeležili kakšnega izobraževanja.

3. ALI (STE) O TEJ PROBLEMATIKI RAZPRAVLJATE(LI) TUDI V OBČINSKEM SVETU, KATEREGA SVETNIK STE? (ČE DA, KAKO POGOSTO IN ČE NE, ZAKAJ NE?)

Na vsakem občinskem zboru seveda ne razpravljamo le o romski problematiki. Razpravlja se tudi o drugih stvareh, ki so ravno tako pomembne za našo občino. Prav tako sodelujem tudi v teh tematikah, ki se neposredno sicer ne navezujejo na romsko problematiko. Trudim pa se, da ne bi bil le figura, ki dviguje roko, ko se to zdi nekomu potrebno.

4. ALI POSKUŠATE VPLIVATI NA REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE TUDI NA DRUGE NAČINE? (pritrtilen odgovor je osenčen)

- a) z dopisom, ki ste ga poslali na občino
- b) s pogovorom z občinskimi svetniki
- c) s pogovorom z županom občine
- d) s podpisom peticije v občini
- e) z udeležbo na zboru občanov
- f) z glasovanjem na občinskem referendumu
- g) z udeležbo na demonstracijah, protestih, stavkah v občini
- h) z objavo preko lokalnih medijev
- i) drugo:

5. KAKO SE PO VAŠEM MNENJU OBČINSKI SVET VAŠE OBČINE ODZIVA NA ROMSKO PROBLEMATIKO?

Do zdaj zelo dobro, saj zna prisluhniti, tako da glede tega ni nobenih problemov. Prav tako so mi pripravljene dati nasvete in me usmeriti v pravo smer.

Vedno, ko sem izpostavil kakšno romsko problematiko, so mi prisluhnili. Je pa res, da se vedno, ko grem na občinski svet, v naprej pripravim. Sicer se zgodi, da se na sestanku včasih tudi skregamo, vendar ko je sestanka konec, gremo skupaj normalno na kavo in se pogovarjamo. Ni nobenih zamer.

Enkrat sem tudi sam izpostavil problem romske mafije v naši občini. Vendar pa nimam kaj narediti, sem nemočen, saj nimamo prič. Te se namreč zaradi groženj bojijo spregovoriti.

Prav tako menim, da bi morale imeti institucije, kot je zavod za socialno delo, več posluha. Ne razumem, zakaj dajo Romom toliko denarja naenkrat. Oni namreč z njim ne znajo dobro razpolagati. Menim, da bi bilo bolje, če bi jim recimo dali 20€ na dan.

6. ALI STE V ČASU SVOJEGA MANDATA V OBČINSKEM SVETU SPREJELI KAKŠEN SKLEP, KI JE POMENIL ZNATEN PREMİK V REŠEVANJU ROMSKE PROBLEMATIKE V POZITIVNI ALI NEGATIVNI SMERI?

Zdaj pričakujem 1. sklep, in sicer glede Jožetove družine. Jože je imel prej stanovanje, ki ga je kasneje zamenjal za hišo. Sedaj že nekaj časa živi v tej hiši, njeni lastniki pa so v ZDA. Sedaj so vaščani to hišo kupili in Jože se mora z družino izseliti. Občina je ponudila pomoč. Ponudili so mu novo lokacijo, urejeno z vodo, elektriko, kanalizacijo ... Zgradili mu bodo novo hišo.

7. KAJ BI BILO PO VAŠEM MNENJU POTREBNO SPREMENITI ZA POVEČANJE UČINKOVITOSTI DELOVANJA OBČINSKEGA SVETA NA PODROČJU REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE?

Nimam besed, kar se tiče tega vprašanja. Svet deluje zelo v redu, ima posluh, ni problemov.

8. KATERI AKTER JE PO VAŠEM MNENJU NAJVEČJA OVIRA PRI OMOGOČANJU BOLJŠEGA SODELOVANJA ROMSKE SKUPNOSTI Z OSTALIMI OBČANI?

Odnos med Romi in ostalimi prebivalci je zelo slab. Občina Romom pomaga s točno določenimi državnimi sredstvi, ostalo prebivalstvo pa je zaradi tega nekako nezadovoljno (določeni tega ne razumejo). Ljudje se pritožujejo, ker so Romi dobili vodo, nekatere hiše v občini pa je še vedno nimajo.

9. KAKŠEN JE ODNOS MED VAMI IN VAŠO SKUPNOSTJO PO IZVOLITVI?

Dobro sodelujemo. Je pa res, da se še vedno najdejo posamezniki, ki od romskega predstavnika preveč pričakujejo. Jaz pa ne morem delati čudežev.

Imamo 5 romskih naselij. V mojem naselju ni razlik. V tem naselju imamo tudi 5 neromskih družin in moram reči, da se Romi in Neromi dobro razumemo med seboj.

Je pa problematično naselje, ki je deloma v naši, deloma pa v črnomaljski občini. Črnomaljska občina hoče na vsak način več problemov prepustiti nam, v resnici pa je v občini Semič le 1 hiša, v občini Črnemelj pa so 4. Romi tam so brez vode, brez elektrike ... Sedaj skušajo ta problem rešiti. Občina Črnemelj noče nič narediti, medtem ko je naš župan pripravljen poskrbeti za vse Rome, vendar pa tega ne more narediti proti volji samih Romov in na ozemlju občine Črnemelj. Tudi črnomaljski romski svetnik za to problematiko nima posluha.

10. ALI JE TO VAŠ PRVI MANDAT KOT ROMSKI SVETNIK?

(pritrtilen odgovor je osenčen)

a) DA

b) NE (2. mandat)

11. ALI STE ZAZNALI KAKŠNE SPREMEMBE PRI REŠEVANJU ROMSKE PROBLEMATIKE OD VELJAVNOSTI ZAKONA O ROMSKI SKUPNOSTI? (Če da, kakšne?)

Zakon se mi zdi zelo dober. Občina lažje dela. Jaz grem na teren, se pogovorim z Romi in nato razložim problematiko v občinskem svetu.

Sem pa na primer razočaran, ker sta bila v občini Črnemelj dva zelo dobra kandidata za romskega svetnika, vendar pa je svetnik nekdo, ki nima nobenega posluha za romsko

problematiko. Imel je svoje, ki so ga podprli. Menim, da bi moral imeti vsak svetnik opravljeno vsaj osnovno šolo, saj se nekateri svetniki ne znajo niti podpisati.

Velike spore imamo tudi z Mucem. Večkrat sem bil pri njemu in ga opozarjal na naše probleme več kot 3 leta, vendar pa za Rome tukaj ni imel posluha.

Priloga C: Intervju z županom občine Grosuplje, Janezom Lesjakom

1. NAŠTEJTE IN OPIŠITE NAJPOMEMBNEJŠE PROBLEME, S KATERIMI SE SREČUJE ROMSKA SKUPNOST V VAŠI OBČINI. ALI OBSTAJAJO DOLOČENA SPECIFIČNA PROBLEMATIČNA VPRAŠANJA, KI SE DOTIKAJO ROMSKE SKUPNOSTI, HKRATI PA SO ZNAČILNA LE ZA VAŠO OBČINO?

Problem, ki ga imajo Romi generalno, je njihov medsebojni odnos. Prvič so zelo nesložni in drugič so zelo nasprotujoči drug drugemu ter večinoma sprti med seboj. Po mojih dolgoletnih izkušnjah lahko rečem, da 20 odstotkov Romov dela težave vsem drugim Romom, ki pa so v redu.

Z Romi, ki imajo interes, da bi se vklopili v družbo, da bi se šolali, da bi delali, se srečujemo. Vendar pa je vprašanje, kolikšen je ta interes, kajti način življenja, ki ga imajo, nekaterim zelo odgovarja. V bistvu ne nekaterim, pravzaprav lahko rečemo kar večini.

Vedeti morate, da so finančni socialni transferji zelo veliki. Družba v to kar veliko vlaga. Oni nimajo nobene posebne zakonodaje, skozi katero bi se financirali, ampak koristijo splošno zakonodajo, se pravi zakonodajo na področju socialne pomoči, otroških dodatkov itn. Pri velikih družinah in pri trajni nezaposljivosti so ti dohodki kar lepi. Mi smo izračunali, da je dohodek družine, ki ima recimo sedem otrok, približno 1000 € na mesec. Poleg tega pa oni zelo malo vlagajo v otroke, kot so stroški oblačenja itn. To se morajo otroci po njihovi tradiciji znajti sami. Ljudje se potem sprašujejo, od kje jim to, od kje jim ono. To je torej nekako bolj sociološki okvir v katerem oni eksistirajo v tem prostoru.

Sicer pa bi rekel, da so si Romi zelo različni. Naši spadajo med dolenske Rome. Vemo, da so tudi gorenjski, prekmurski, štajerski, vendar pa so predvsem dolenski Romi tisti, ki so nekaj posebnega, predvsem zaradi tega, ker praviloma nimajo urejenih bivalnih razmer. To pa so sedaj tisti njihovi glavni problemi. Večinoma bivajo na tistih objektih, na tistih zemljiščih, ki niso njihova. Se pravi, t. i. konzultirajo zemljišče.

Nekoč v bivši Jugoslaviji je bilo to lažje, saj je bilo to državno zemljišče oziroma je bilo vse t.i. splošno ljudsko dobro. Država pa je, ko smo se osamosvajali in šli v denacionalizacijo, naredila generalni problem. Ni namreč upoštevala, da so na določenih parcelah, ki se sedaj vračajo lastnikom, naseljeni Romi. Zemljišče je tako vrnila lastnikom. S tem je naredila gromozanski problem, kajti tej lastniki so nemudoma začeli s postopki, da bi te Rome čim prej pospravili z zemljišča. Od države in pa predvsem od občine, ker občina je po zakonu dolžna skrbeti za bivanjske razmere Romov, zahtevajo, da mora poskrbeti, da se Romi čim prej umaknejo z njihove parcele. Oni so dobili parcelo vrnjeno in seveda želijo, da je parcela takšna kot se spodobi, saj gre v večini primerov za kmetijska zemljišča ali pa gozdove. Tukaj imamo zelo velike formalne težave, ker Romov se pa premakniti ne da.

Vedeti morate, da Romi v prostorih eksistirajo z nasiljem ali z ogrožanjem, se pravi tudi z grožnjami v okolju, na ta način pa okolje odbijajo od sebe. Potem se okolje v njih bolj ali manj ne vtika, razen če pride do tega, da neka mera preraste. Tak je bil recimo dogodek v Ambrusu. Tudi pri nas smo imeli te težave, ko smo Rome iz t.i. Rožnika nasilno preselili v Grosuplje. Takrat smo imeli s tem, da smo to uredili in da sedaj te stvari kolikor toliko formalno pravno urejamo, velike težave.

Tudi mi, ko smo želeli stvari urediti po občinski plati, smo imeli strašne težave. To so grožnje, to je maltretiranje, ko recimo vsak teden trikrat pridejo k vam domov ob 23h zvečer, cel dvorišče jih je, in vam začnejo dopovedovati, kaj vam bodo naredili, če ne boste to in to naredili. In moram reči, da so jim zaradi tega uradniki pred tem kar popuščali in živeli so svobodno kot ptički na veji, brez da bi se kdorkoli vtikal v njih. Tudi inšpekcije se niso upale. Sedaj smo vsaj to nekako uredili.

Kar nekajkrat smo bili na sestankih in včasih je bilo zelo ostro, zelo grdo, hudo je bilo. Ker žal mi nismo socialna organizacija, mi smo institucija, ki mora skrbeti za red. Pravilo občinskih odlokov je takšno, kakršnega se moramo držati vsi. To se pravi, te pravice imaš, te pravice nimaš, to smeš, to ne smeš. In praviloma, pri Romih seveda je vse narobe. Če vam kar

povem, kakšna je izjava Roma, na koncu, ko jaz to razpravo peljem, »župan, vtakni si ti te svoje odloke nekam v ...«. To je njihov komentar po tem, ko jim jaz pripovedujem, kaj morajo narediti, če želijo priti do elektrike ali kaj takega in da oni nimajo nobene pravice, da se jim bo elektrika priklapljala na šotor ali pa na barako, ki nima gradbenega dovoljenja. Električna se lahko priklaplja le na objekt, ki je zgrajen po vseh predpisih. In to ne priklaplja občina, ampak elektrogospodarstvo, ki nima z občino nič zraven. Soglasje pa da upravna enota. To so te zgodbe, ki jih je z njimi zelo težko uskladiti.

Težava, ki jo imajo Romi je, da jih veliko deluje na mejah kriminala in nepravilnosti. Tudi v Grosupljem imamo približno 20 odstotkov takih. Javno se sicer ne sme nikoli povedati, koliko kriminalnih dejanj v Grosupljem je romskih. Vendar pa je to problem, ki ga ljudje kljub temu zaznavajo. In ko ljudi vprašajo, kaj imajo proti Romom, ja, kaj ne bi imeli. Jasno, če se dogaja to, kar se dogaja.

Veste, tri leta nazaj smo imeli strašne težave. Trije dečki stari od 8 do 14 let so maltretirali celotno Grosuplje. Mi smo imeli tukaj sklicane vse institucije, ministrstvo za pravosodje, tožilstvo, policijo, socialno, da bi ugotovili, kaj narediti s temi tremi dečki. Vsi so bili nepristojni. Ti dečki pa so vlamljali v avtomobile in kradli, tudi pri starejših ljudeh, ki so bili v stanovanjih, so prihajali k njim notri in jih šikanirali itd. Na koncu so vsi povedali, da bo treba počakati, da bodo stari 16 let, potem pa se bo lahko ukrepalo. Ukrepa se ne proti staršem, ne proti otrokom, ker je to specifično. To so problemi, s katerimi se moramo mi ukvarjati inkognito, ne smejo iti v javnost, saj so te zadeve preveč problematične. Tako javnost o teh problemih vse ve, o tem, kako jih rešujemo pa nič ne ve. Kaj pa lahko naredimo, ko policija reče, da do šestnajstega leta otroka sploh ne smejo obravnavati, na sodišču za to prav tako niso pristojni, sektor za socialno delo se izpostavi in pravi, da se z otroki, ki se spuščajo v kriminal ne morejo ukvarjati. Na koncu ostane samo občina. Mi pa nimamo ne institucije, ne ljudi, ki bi to reševali.

Probleme smo torej začeli reševati skozi pogovore z Romi, skozi urejanje njihovih bivalnih razmer, tako da se zmanjšuje tisto nasprotovanje med okoljem. To je prvi pogoj, da sploh lahko kaj urejamo. Morate vedeti, da morajo vsak denar, ki gre iz občinskega proračuna, politiki potrditi.

Prvo, kar smo naredili, je bilo to, da smo začeli urejati lastniška razmerja. To se pravi, da je občina začela odkupovati zemljišča od kmetov, kjer so naseljeni Romi, da se eliminira ta problematika, ki jo je država zakuhala in je ni hotela, niti je ni bila pripravljena sama reševati.

Drugo, kar smo naredili, je bilo to, to je bilo najhujše, da smo vsa divja romska naselja likvidirali in Rome združili ter naselili v neka območja, ki so občinska zemljišča. Ta območja bomo sčasoma lahko tudi komunalno opremili. Vsa ta divja romska naselja, ki jih ne moremo opremiti in socializirati, smo morali združiti skupaj. Na tem mestu je prišlo do velikega konflikta, ker se tudi oni med seboj ne marajo. Mi se jim tako trudimo počasi dopovedati, da jim občina elektrike, kanalizacije in vodovoda tja v gozdove ne bo napeljevala. Če se bo karkoli urejalo, se bo to v teh naseljih, kjer bo vse po predpisih, kjer bodo zemljišča stavbna.

Na tem področju je občina v preteklosti gromozansko veliko vložila. Mi smo za Rome kupili zemljišče, ki je bilo namenjeno industrijski gradnji, kar pomeni, da Romi danes živijo na najdražji zemlji v občini. Ti dve naselji sta Smrekec 1 in Smrekec 2.

Tako smo mi sedem nelegalnih naselij, ki smo jih imeli v občini, sedaj spravili v tri – Niko, Oaza in Smrekec. Moram reči, da smo veliko dosegli, kajti, ko sem jaz prišel sem leta 1998, so bile stvari veliko slabše. Lahko pogledate v starejše časopise in boste videli, kaj vse se je dogajalo v naši občini, ko so ponoči Romi oboroženi dežurali in čakali, kdaj bodo kmetje prišli.

Velik problem je tudi šolanje otrok. V državi imamo neko zakonodajo. Če mene ali vas starši ne bi poslali v šolo, bi bili starši kaznovani. Otrok bi se jim odvezel pod izgovorom, da slabo ravnate. Ko smo mi postavili to vprašanje, zakaj se teh otrok ne odvzame staršem, ki jih ne pošiljajo v šolo, so seveda odgovorili, da je romska skupnost drugačna, specifična in da imajo svojo tradicijo, ki jo je treba spoštovati.

V vseh šolah je sedaj poskrbljeno, da otroke, če ne pridejo lepo urejeni v šole, umijejo itn. Za to smo namenili tudi sredstva, tako da glede tega ni problem. To, kar slišite, da nimajo elektrike, da nimajo vode in zato ne morejo hoditi normalno v šolo, to je stara zgodba. Vsa naselja imajo elektriko in tekočo vodo. Otroci imajo vse, kar imate tudi vi. Mi jim plačamo vse pripomočke, da bi lahko šli v šolo. Ni pa prisile. Imamo tudi kombi in pomočnika, ki vozi po vaseh, ki pobira otroke, jih odpelje v šolo in jih pripelje nazaj domov. Šolski prevoz imajo organiziran, čeprav so po zakonu dovolj blizu šole, tako da prevoza sploh ne bi potrebovali. Vendar pa kljub temu ne hodijo v šolo.

Družba za vas tako kot za Rome nikoli ne bo skrbela. Vsako drugo leto jim moramo narediti čistilno akcijo in pospraviti vso svinjarijo. Čeprav imajo kontejnerje in jim odvažamo smeti, še vseeno vse mečejo v potok. Dve leti nazaj smo odpeljali kar 200 kamionov smeti oziroma vsega, kar so oni tam sproducirali, in sicer predvsem zaradi tega, ker so oni tam ogrožali sami sebe, seveda pa tudi vso ostalo okolico. Inšpektorica za okolje, ki ni naša, ampak državna, ki jo velikokrat pokličemo, se ob tem, kar vidi, zgrozi in napiše odločbo. Potem se mora občina enkrat odločiti, da bo namenila nekaj 10.000 €, da se naredi akcija in počisti vse okoli njih. Še pred tem jih prosimo, naj odpadke mečejo v kontejnerje. Ko smo jih preselili, smo jim uredili sanitarije, kontejner, wc, toplo vodo z umivalnikom ... Imamo tudi slike, kako smo vse uredili, vendar pa ne vem, kako so lahko vse tako hitro uničili. To je vse, kar je občina lahko naredila pa še to nezakonito, na grbi župana. To smo naredili, ker vemo, da preganjanje Romov iz občine v občino ni rešitev.

Naj vam povem še za primer Roma v Grosupljem, ki je bil izobražen in je hodil v službo. Vendar pa so ga Romi prav zaradi tega šikanirali in zato se je kmalu odselil. On je želel v naselju Oaza narediti nek red, vendar pa mu to ni uspelo. Tako se zgodi. Tisti Romi, ki se civilizirajo, nočejo z njimi več živeti.

Problem je tudi zaposlovanje Romov. Oni pod zaposlitev razumejo samo to, da bodo dobili denar. Vedeti morate, kaj oni razumejo, ko rečejo, da bi radi delali. Imamo primer Roma na komunali. Sredi dela ga je obiskal nek prijatelj, s katerim je veselo odšel naprej, naslednji dan pa je normalno prišel v službo. Tudi tisti Romi, ki se trudijo, da bi delali, ne zdržijo. Oni ne poznajo prisile, kot jo poznamo mi. Ne razumejo tega, da moraš biti 8 ur na delovnem mestu in delati tisto, kar ti drugi rečejo.

Delati je treba začeti z otroci. Mogoče te generacije, ki bodo prve končale šole, še ne bodo tiste ta prave, ampak njihovi otroci pa bodo. Mi smo naredili tudi nek prostor, kjer se romski otroci lahko družijo. Vendar pa nam tudi tisti objekt napadajo drugi Romi in ga hočejo likvidirati. Problemov je torej ogromno.

Velike težave so namreč že v samem mišljenju. Njihov način razmišljanja se ne da kar spremeniti. 500 let pri nas živijo tako kot živijo. Tudi ta družba in naša generacija otrok jih še ne bo spremenila. Lahko pa jim bomo še veliko dali zastoj in lahko bodo to še dolgo koristili, tako kot mi, pa vsaj ne vsi, še dolgo ne bodo živeli.

Idealnih rešitev torej ni in nihče jih doslej ni našel. Družba, ki daje neki skupnosti vse samo zastonj, brez da bi se ta skupnost za to potrudila, še nikoli ni veliko dosegla. Vendar tako dela država. Kot pravi že stari kitajski rek, mi Romom ribe dajemo, ne naučimo jih pa loviti. Tako jih ta družba uči, v službo jih pa ne sprejme nihče. Prišli smo iz sistema družbenih služb in ti starejši Romi so bili večinoma vsi zaposleni. Ni več javnih institucij, nimajo izobrazbe, nimajo delovnih izkušenj, nimajo delovnih navad in v službo jih ne bo sprejel noben.

2. ALI (STE) O TEJ PROBLEMATIKI RAZPRAVLJATE(LI) TUDI V VAŠEM OBČINSKEM SVETU? (ČE DA, KAKO POGOSTO IN ČE NE, ZAKAJ NE?)

V občinskem svetu o tem ne razpravljamo. Pravzaprav je bolje, da te teme sploh ne odpremo, ker v tem primeru pride samo do napada in na dan pridejo samo problemi. Tako pravzaprav vse ostane na strokovnih službah. Občinski svetniki pa so tukaj zato, da rešujejo probleme občanov. Nikjer ni napisano, da moramo reševati probleme Romov. Po vseh zakonskih določbah, občinskih in državnih. Sedaj pa je tako, kakor se je katera občina odločila. Mi smo se odločili, da bomo romsko problematiko reševali na tak način in mislim, da imamo zelo dobre rezultate. Če bi poznali razmere, ki so bile pred 10 leti, bi vedeli, kakšen napredek je v Grosupljem dosežen.

V Grosupljem imamo tri romska naselja in Romi, ki živijo v teh naseljih, se med seboj ne razumejo. Vsi pravijo, da se ne marajo, da se smrtno sovražijo med seboj.

Romski svetnik v občinskem svetu v Grosupljem ni bil sprejet zaradi tega, ker je država napačno peljala postopek. To smo tudi povedali in se pritožili. Občine niso bile seznanjene s tem, kar se je dogajalo. Vemo tudi iz izjav posameznih politikov, da so se takrat v času predpristopnih pogajanj z Evropsko skupnostjo, ki jim je očitala, da so človekove pravice v Sloveniji problematične, enostavno odločili, da bodo napisali toliko in toliko občin, ki naj bi imele romskega svetnika. Uvedba romskega svetnika v občinskem svetu v Sloveniji je edinstven primer v svetu, tega ni nikjer. Mi smo želeli vedeti, po kakšnih kriterijih so teh 20 občin določili. Kajti, če bodo reševali problematiko Romov samo v teh 20 občinah, potem tega problema v Sloveniji ne bodo nikoli rešili. Romov je v Sloveniji v 60 odstotkov občin. Od tega bi jih po naših ocenah moralo imeti romskega svetnika najmanj 45, da bi med njih lahko prišla tudi občina Grosuplje. To velja predvsem za glavna mesta. V Ljubljani je preko

3000 Romov. To se pravi, ko smo mi zahtevali, po kakšnih kriterijih so določili teh 20 občin, smo dobili odgovor, da o tem se pa ne razpravlja. Kako se ne razpravlja? Nekdo je moral neke neke številke dobit, da so lahko rekli, da bi naša občina morala imeti romskega svetnika. Mi smo imeli manj kot 1 % romskega prebivalstva. Taka številka ni nikakršen kriterij. Tukaj se je svet odločil, da zahteva, da se pove, po katerih kriterijih se je to določilo. Dokler ne bo povedano, po kakšnih kriterijih so to določili, do takrat svetnika ne bo. Zadnja predhodna vlada je sicer rekla, da bodo vzpostavili kriterije, menda so bili postopki tudi že peljani, vendar pa se je vse skupaj ustavilo. To so zelo občutljiva vprašanja, s katerimi se nobena vlada ne želi ukvarjati. Mi smo pa rekli, da tako enostavno to pa ne bo šlo.

Svetujem vam, da se posvetujete z občinami, v katerih imajo romskega svetnika. Videli boste, da je to popolnoma nesmiselno. V nekih občinah so svetniki odstopili, ker so pritiski Romov prehudi na njih. Ta institut ne funkcionira, kajti Romi ne živijo na takšen način kot mi, ko lahko en predstavnik zastopa celotno skupnost. To pri njih ne funkcionira. To je bila čista politična poteza, ki danes povzroča strašen pomp, ampak nima čisto nobenega rezultata. Mi v občini Grosuplje smo ustanovili komisijo, ki je ustanovljena iz vseh odgovornih organov v občini in iz vseh predstavnikov naselij in z njimi razpravljam, z njimi rešujem probleme. Jaz z njimi veliko lažje razpravljam o problemih, kot z enim svetnikom, ki se z 90 odstotki Romov v občini ne razume.

Če pogledate dolensko, v Šentjerneju ne funkcionira, v Kočevju tudi ne, prav tako ne v Novem mestu in ne v Trebnjem. Mi vemo, da tudi pri nas to ne bi funkcioniralo. Poznamo vse Rome in vemo, da ni nobenega imanentnega predstavnika, ki bi jih lahko zastopal. Lahko bi bil kvečjemu iz vsakega naselja po eden, vendar še to težko. Včasih smo imeli Rozalijo, ki je pokrivala Smrekec 2. Ona je bila tista prava tradicionalna mater in kar smo se dogovorili z njo, je držalo kot pribito. Ko nam je ona umrla, pa nimamo nikogar. Njeni otroci so vsi skregani med seboj. Ti glavni neformalni vodje Romov so nam pomrli. Mladi Romi pa so med seboj vsi v konfliktih.

Romi tako lahko sedaj povejo svoje mnenje preko te komisije. Jaz sem imel že prej eno komisijo, ki je imela manjšo sestavo, v njej pa smo imeli predstavnike samo iz dveh romskih naselij. V lanskem letu smo jo prenovili, tako da imamo sedaj v njej predstavnike iz vseh romskih naselij, v komisiji imamo tudi prostovoljko Mojco Hribar, ki izpostavlja njihove probleme.

Kar se pa tiče dodatnih sredstev, ki naj bi jih občine dobile zaradi Romov, je pa tako, da ne dobimo nobenih dodatnih sredstev. Možno je dobiti dodatna sredstva le na razpisih, pa še na te se lahko prijavi le teh 20 občin oziroma 19, občina Grosuplje se ne sme, zato ker romskega svetnika nima. Mi smo jih tudi vprašali, koga sedaj s tem kaznujejo, njih ali nas. Mi bi še vseeno reševali probleme in jih tudi rešujemo.

3. ALI SE VAM ZDI OBČINSKI SVET USTREZEN ORGAN ZA REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE? (ČE NE, KATERI ORGAN BI TO BIL?)

Občine v osnovi niso primerni organi za reševanje takih problemov. Mi nimamo primernih institucij na tem področju. Občine niso več tisto, kar so bile. To je sedaj državni organ. Občine, kakršne smo sedaj, skrbimo samo za šolstvo, otroško varstvo, komunalo. Država pa je od tega problema dvignila roke in pri ministrstvu ustanovila neko službo, ki skrbi za narodnosti. Mi pa pred tem problemom ne moremo pobegniti.

Osnovni problem je šolanje otrok, če država ne bo zagotovila, da bodo vsi otroci hodili v šole, potem bomo iz generacije v generacijo prenašali problem nezaposlenosti, neizobraženosti, ne vključenosti, problematičnosti itn. Starši so, kakršni so. Nekateri so strogo proti šolanju otrok. Seveda pa je problem potem tudi v šolah. Morate vedeti, da v tretji razred hodi Rom, star 12 let in tako maltretira ostale mlajše otroke. In s tem imajo strašanske težave. Vendar občina s tem nima nič. Občina ne skrbi za sistem šolanja. Za to mora poskrbeti Ministrstvo za šolstvo in šport RS. Vedeti morate, da je šola prisila, obveza in država jih mora prisiliti. Vi veste, da brez tega ne gre. Romski otroci pa tega ne vejo in zato jih velika večina funkcionira nasilno. Potem pridejo starši in hočejo obračunavati z učiteljem. Imate zgodbe o tem, ko so napadli učitelja in ga pretepli.

Tudi meni se je zgodilo, ko sem mislil, da že dobro poznam vse Rome, da so me dobili na neki čustveni točki in me pretentali. Hočem reči, čisto iz prakse, tako se dogaja. Meni tako nihče ne more reči, da so oni enkratni, mi jih pa zatiramo. Oni imajo fantastične mehanizme. In to, kar oni delajo, jim po večini paše. Vi razmišljate čisto drugače kot oni. Vi razmišljate, kako bo naprej. In ko Roma zebe, se ne sprašuje, zakaj dan prej ni pripravil drv. Romov je zelo veliko, imamo štajerske, gorenjske ... razlikujejo pa se kot noč in dan.

Priloga D: Intervju s članico komisije za Rome v Grosupljem, Mojco Hribar

1. NAŠTEJTE IN OPIŠITE NAJPOMEMBNEJŠE PROBLEME, S KATERIMI SE SREČUJE ROMSKA SKUPNOST V OBČINI GROSUPLJE.

Socialna izključenost Romov v Sloveniji je kompleksna in večdimenzionalna. Najbolj izrazita je na področjih bivanja, šolanja, zaposlovanja, dostopa do socialnovarstvenih dajatev in storitev in aktivne participacije v družbenem in političnem življenju.

Romska skupnost v občini Grosuplje se srečuje z vsemi zgoraj naštetimi problemi:

- a) Bivanjski pogoji: v Grosupljem je 5 romskih naselij, v nobenem naselju ni električne energije, v samo enem je urejena kanalizacija, v enem pa ni niti pitne tekoče vode, zato ljudje uporabljajo vodo iz potoka, ki pa je onesnažen. Naselja so izven lokalne skupnosti spominjajo na *slume*, ceste do naselij so najpogosteje v katastrofalnem stanju (makadam, polne lukenj, pozimi pogosto nesplužene), ljudje živijo v barakah ali majhnih bivalnih kontejnerjih, v katerih poleti temperatura naraste na 40 °C. Mnogo barak je v izredno slabem stanju, v njih pa prebivajo tudi zelo majhni otroci in dojenčki.
- b) Zaposlovanje: v Grosupljem ni nihče (vsaj po mojih podatkih) redno zaposlen, večina je odvisna od denarne socialne pomoči (DSP) ali od priložnostnih del (nabiranje borovnic, gob ipd.). V tej občini nihče ne želi zaposlovati Romov, ti pa si želijo zaposlitve.
- c) Izobraževanje: v Grosupljem sicer večina romskih otrok obiskuje OŠ, nekaj pa je družin katerih otroci ne hodijo v šolo zaradi različnih težav, s katerimi se družine srečujejo. OŠ v sodelovanju s CSD-jem očitno ne more najti načina, da bi se približala staršem in otrokom in skupaj z njimi poiskala možne rešitve, namesto tega OŠ o neobiskovanju pouka obvešča inšpektorat za šolstvo, CSD in policijo, kar je po zakonu sicer dolžna, vendar tak način dela ne nosi zelenih rezultatov. Nihče nima dokončane 5. stopnje izobrazbe. V šoli tudi ni romskega pomočnika, ne uporabljajo se učbeniki v romskem jeziku, otroci pa imajo zato, ker so izključeni iz predšolske

vzgoje, najpogosteje velike težave s slovenskim jezikom. V vrtcih v Grosupljem ni prostora, zato romski otroci tudi ne obiskujejo vrtca. Letos je uspel vpis enemu otroku, ki je tudi prvi romski otrok v Grosupljem, ki bo obiskoval vrtec.

d) Dostop do socialnovarstvenih storitev: večina pripadnikov romske skupnosti v Grosupljem prejema DSP in otroške dodatke (nekateri še nekaj drugih socialnih dajatev kot npr. dodatek za pomoč in postrežbo), kar pa so zneski, ki komaj zmorejo pokriti vse potrebe za preživetje. CSD Grosuplje je veliko Romom tudi dal v podpis pogodbo o aktivnem reševanju lastne socialne problematike (132. čl. Zakona o socialnem varstvu), kar je storil na direktivo MDDZS, kar pomeni, da Romom pogojujejo prejemanje DSP (npr. če ne bo pospravljeno okoli barak jim lahko odvzamejo DSP). Najpogosteje se ta člen uporablja kot pogojevanje prejemanja DSP pri neobiskovanju šole za odrasle Rome, čeprav tudi sami Romi pravijo, da šola ni kvalitetna, ter da ne pridobijo uporabnih znanj, da pa hodijo v šolo samo zato, da jim ne odvzamejo edinega prihodka, ki ga imajo. Tisti, ki v šolo kljub temu ne hodijo, ostanejo brez DSP. To je nedopustno. Ravno tako prihaja do zavrnilih odločb za prejemanje DSP, za katere direktorica CSD trdi, da so tipske. V zavrnilih odločbah se namreč kontinuirano pojavlja eden in isti razlog za zavrnitev in sicer domnevanje CSD, da se Romi preživljajo z zbiranjem odpadnih kovin, čeprav za tako trditev v zavrnilni odločbi ne podaja nobenega konkretnega materialnega (pisnega) dokaza, poleg tega pa je zbiranje odpadnih materialov prepovedno in tudi okoljska inšpekcija je v naseljih pogosta. Na te odločbe se prostovoljke skupaj z Romi pritožimo in najčešče uspemo.

e) Politična participacija: v Grosupljem ni romskega občinskega svetnika, čeprav bi ga po Zakonu o lokalni samoupravi iz l. 2002 morala imeti. Ravno tako grosupeljski občinski svetniki in župan kršijo odločbo ustavnega sodišča, ki določa ta institut v tej občini. Gre torej za eklatantno kršenje zakona in to že polnih sedem let.

Ker v občini ni romskega svetnika so Romi dvojno prikrajšani: nimajo vpliva na občinski proračun, ravno tako pa ne morejo kandidirati na državnih razpisih Vladne službe za regionalno politiko in lokalno samoupravo, ki dodeljuje sredstva za urejanje romskih naselij (pogoj je romski svetnik v občinskem svetu).

2. OBČINA GROSUPLJE BI PO ZAKONU O LOKALNI SAMOUPRAVI IZ LETA 2002 V SVOJEM OBČINSKEM SVETU MORALA IMETI TUDI PREDSTAVNIKA ROMSKE SKUPNOSTI. KLJUB DOLOČBAM ZAKONA PA GA OBČINA GROSUPLJE NIMA. MENITE, DA BI PRISOTNOST ROMSKEGA SVETNIKA V OBČINSKEM SVETU PRIPOMOGLA K REŠEVANJU ROMSKE PROBLEMATIKE V OBČINI? BI PO VAŠEM MNENJU OBČINA GROSUPLJE IMELA KAKŠNEGA PRIMERNEGA PREDSTAVNIKA, KI BI LAHKO ZASTOPAL CELOTNO ROMSKO POPULACIJO?

Delno sem na to vprašanje odgovorila že zgoraj – torej, vsekakor bi prisotnost romskega svetnika pripomogla vsaj pri pridobivanju sredstev za urejanje bivanjskih oz. infrastrukturnih problemov, s katerimi se srečuje romska skupnost v tej občini, saj bi lahko pridobivali denar na državnih razpisih, tako pa so Romi odvisni od »dobre volje« župana in svetnikov glede ureditve njihovega bivanjskega statusa.

Romski občinski svetnik bi tudi lahko zelo podrobno seznanjeval ostale občinske svetnike o težavah, s katerimi se skupnost srečuje in se povezoval tudi z ostalimi institucijami tako na lokalni kot tudi na državni ravni. Dejstvo je namreč, da občinski svetniki ne vedo, kakšno je stanje v naseljih in kakšne konkretno so težave, s katerimi se srečujejo Romi, saj v naselja nikoli ne pridejo, so pa tudi precej negativno nastrojeni, ker bi v nasprotnem primeru že davno uvrstili točko spremembe statusa na dnevni red, čemur pa se, kot že rečeno, že več let uspešno izmikajo z istimi izgovori o »neavtohtonosti« Romov, o nedodelanih merilih Zakona o lokalni samoupravi ipd. Pri tem naj povem, da je koncept avtohtonosti že davno preživet.

Naj omenim tudi to, da se besedni zvezi »romska problematika« izogibam, saj apelira na to, da so Romi tisti, ki so problem, kar pa je zelo sporno. Bolj smiselno je uporabljati izraz »problemi, s katerimi se srečuje romska skupnost«, ker zato dejansko tudi gre. Gre za probleme, ki so kompleksi, povezani med seboj, strukturni.

Tudi pri drugem vprašanju o primernem predstavniku je treba biti pazljiv pri besedi »primeren«. Kdo pa je primeren predstavnik oz. kaj naj bi sploh bila definicija primernega predstavnika?

Gre predvsem za to, da mora imeti romska skupnost v Grosupljem možnost izbrati svojega predstavnika, kar ji po zakonu in odločbi ustavnega sodišča pripada. Imeti morajo možnost kandidirati in iti na volitve za svojega predstavnika. Izbrali ga bodo oni in ravno tako bodo oni ocenili, kdo je zanje primeren. O tem nima pravice odločati nihče drug razen Romov. To ni naša odločitev. Vsekakor pa osebno menim, da je kar nekaj ljudi, ki bi lahko to vlogo dobro opravljalo, le možnost jim je treba dati in izkazati zaupanje, vedno pa je možno organizirati podporo pri pridobivanju določenih znanj, za katere bo bodoči svetnik menil, da jih potrebuje za uspešno opravljanje te funkcije.

Romom v tej občini se pogosto očita, da so nepovezani, da ne zmorejo delovati skupaj. Res je, da so med njimi določena nesoglasja, ampak tako je v vseh skupnostih, ne glede na njihovo etnično pripadnost. Romi v Grosupljem so že večkrat dokazali, da se zmorejo povezati, ne nazadnje z ustanovitvijo romskega društva, s sodelovanjem na vsakoletni kulturni prireditvi ipd.

3. MENITE, DA KOMISIJA, KATERE ČLANICA STE TUDI VI, ZADOSTUJE ZA REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE?

»Komisija za Rome«, kot jo imenuje župan, je bila ustanovljena na njegovo pobudo v začetku leta 2008. V njej sodelujejo predstavniki štirih romskih naselij, petega naselja občina ne priznava in mu tudi nima namena pomagati (županove besede). Poleg predstavnikov naselij sodelujejo še najvišji predstavniki najpomembnejših institucij v občini, kot so osnovna šola, center za socialno delo, policija, župan, občinski svetnik, predsednik krajevne skupnosti, vodja urada za komunalno infrastrukturo, komunalni inšpektor in jaz kot zagovornica romske skupnosti (prostovoljka).

Sistem dela poteka na način, da se Komisija sestane dvakrat letno, ko skupaj preverimo trenutne razmere in ponovno definiramo oz. izpostavimo težave, s katerimi se srečuje romska skupnost v tej občini.

Za reševanje konkretnih težav se sestajamo v manjših delovnih skupinah, kar v praksi konkretno pomeni, da se na sestanku dobimo predstavnik določenega naselja, komunalni inšpektor in jaz ter rešujemo težave za posamezno naselje. Tako je pri reševanju infrastrukturnih težav.

Ravno tako se lahko za ostale probleme obrnemo konkretno na posamezne predstavnike institucij in z njimi rešujemo določene težave, ki se pojavljajo na področju izobraževanja, sociale ipd.«

Naj povem, da se mi tak način dela sicer zdi dober, vendar, vsaj kar se tiče urejanja infrastrukture, ne zadostuje. To predvsem iz že zgoraj omenjenega razloga, ker Romi brez svojega svetnika nimajo možnosti kandidirati na državnih razpisih za urejanje infrastrukture in tako financ nikoli ni dovolj. V enem letu se tako lahko pomaga samo določenim posameznikom, pri tem, da so razmere za vse enako slabe. Pomeni, da Romi nimajo dejanske moči odločanja pri urejanju lastnega bivanjskega statusa. Letos ima občina namen elektrificirati dve naselji, k čemur je prav gotovo pripomoglo tudi naše sodelovanje v Komisiji (elektrika je obljubljena že od leta 2000), vendar to pomeni, da bodo šla vsa sredstva za to in ne bo ostalo nič več denarja za pomoč drugim v drugih naseljih. Romi so dejansko odvisni od »dobre volje« župana in svetnikov pri dodeljevanju sredstev za pomoč pri urejanju bivanjskih razmer, pri čemer ti pogosto pogojujejo to pomoč: »otroci morajo hoditi v šolo, naselja morajo biti pospravljena, ne sme se kuriti, ne smejo delati neredov ipd.«

Tudi če Romi izpolnjujejo vse naštetu, še vedno ne pomeni, da se stvari hitro urejajo. Npr. za nasutje ceste do naselij in v naseljih, ki je javna pot, se moramo včasih pregovarjati tudi po tri mesece.

4. VI KOT ČLANICA KOMISIJE NAJ BI BILI TISTI, KI IZPOSTAVLJATE ROMSKO PROBLEMATIKO. BI LAHKO REKLI, DA IMA OBČINA DOVOLJ POSLUHA ZA ROMSKO POPULACIJO?

Težave, s katerimi se srečuje romska skupnost v tej občini na sestankih komisije izpostavljajo predstavniki naselij, jaz sodelujem predvsem kot njihova zagovornica, kar pomeni, da jih v njihovih besedah podprem in zagovarjam. Delujem po načelu koncepta krepitev moči, kar v socialno-delavskem jeziku pomeni, da delujem v smeri prenašanja moči na Rome oz. sem pozorna na razmerja moči med udeleženi. Moja prvenstvena naloga je, da so Romi slišani in upoštevani.

Z moje strani je predvsem pomembno, da dobro poznam zakonodajo ter da Rome seznanjam s pomembnimi informacijami, do katerih sami težko pridejo iz takih ali drugačnih razlogov. Težave, s katerimi se srečujejo, pa poznajo najbolje oni sami (expert on experience) in so zato oni najbolj kompetentni, da spregovorijo o njih.

Kar se tiče posluha občine, lahko rečem, da se vse premalo zavedajo, kaj dejansko pomeni bivati v tako zelo slabih razmerah, v kakršnih bivajo grosupeljski Romi. Župan sicer rad reče da veliko stori za Rome, vendar osebno bi se težko strinjala s tem, kar lepo ponazori dejstvo, da je bila elektrika v dveh naseljih obljubljena že leta 2000, pa je do danes še vedno ni.

Pogosto s strani občine naletimo na stereotipe in predsodke, kar vsekakor otežuje delo. Župan pravi, da »izgovora«, da otroci ne hodijo v šolo, ker pozimi ne morejo delati domačih nalog, ker ni elektrike, ne priznava več. Večkrat jih tudi obtožujejo, da bi radi samo prejeli pomoč, pri tem pa vedno znova pozabljajo, da se Romi srečujejo s kompleksnimi težavami prav na vseh področjih – od šikaniranja otrok v šoli, do nemožnosti pridobiti dela zaradi svoje etnične pripadnosti in seveda, ekstremno slabih bivanjskih razmer. Romi v Grosupljem npr. ne morejo pridobiti pomoči niti na Karitasu, saj tamkajšnje prostovoljke Romom enostavno ne želijo dati pomoči, pri svojih argumentih pa uporabljajo cel diapazon sovražnega govora. Na to smo v začetku letošnjega leta opozorili tudi župana in člane komisije, ki so rekli, da se bodo o zadevi pozanimali, vendar se do danes ni spremenilo nič. Največ pomoči je romska skupnost v Grosupljem dejansko deležna od prostovoljk Fakultete za socialno delo in še nekaterih drugih fakultet, ki sodelujemo na projektne delu z Romi že od leta 2003. Skozi to projektne delo poteka več podprojektov, ki skušajo Rome opolnomočiti in jih vključiti v družbeno življenje te občine. Dela je ogromno in je zelo zahtevno, narejeni koraki pa so, tudi

zaradi slabega delovanja določenih institucij, zelo majhni. Premiki torej so, vendar zato večina zaslug ne bi pripisala občini, ampak prostovoljkam.

5. MENITE, DA BI MORALA ZA ROME VEČ NAREDITI DRŽAVA?

Država bi morala vsekakor konkretizirati določena področja v Zakonu o romski skupnosti – zaposlovanje, bivanje, izobraževanje ipd., kar sedaj ni dobro definirano. Zakon je ohlapen in ne ureja ničesar razen nekaj delovnih teles. Osebnostno menim, da je bolj sam sebi namen.

Država bi morala tudi zakonsko prepovedati pogojevanje prejemanja denarne socialne pomoči z obiskovanjem šole za odrasle Rome in namesto tega v teh šolah raje ponuditi taka znanja, ki so konkretno uporabna v vsakdanjem življenju in ki bi Romom dejansko omogočila, da lahko sami preskrbijo sebe in svojo družino.

Dalje, nujno bi moralo biti vztrajno sankcioniranje sovražnega govora, ki tudi zaradi toleriranja tega v državnem zboru (npr. Jelinčič) pridobiva na legitimnosti, kar je v pravni državi nedopustno. Na centrih za socialno delo, ki so pod okriljem države, bi se moralo za nedoločen čas zaposlovati terenske delavce – strokovnjake in ne tako, kot je sedaj, ko so terenski delavci zaposleni preko javnih del, za eno leto, popolni laiki. To je popolnoma neprimeren način za delo s skupnostjo, še posebej za delo z zelo ogroženo skupnostjo, ki se sooča s kompleksnimi težavami. Terenski delavci, ki delajo z Romi morajo nujno poznati vsaj osnove skupnostnega socialnega dela, delovati iz antidiskriminatorne in antirasistične perspektive, poznati osnove akcijskega načrtovanja in izvajanja socialnih akcij, dobro poznati zakonodajo ter poznati vsaj osnove romskega jezika. Država bi morala v osnovne šole uvesti učbenike v romskem jeziku in Romom omogočiti učenje v materinem jeziku (slovenščina je njihov drugi jezik), kar bi vsekakor pripomoglo k večjemu napredku in motivaciji za učenje, pa tudi k boljšemu socialnemu intelektualnemu razvoju otrok, ki bi se preko maternega jezika veliko lažje in hitreje naučili slovenskega jezika ter uspešno delali v šoli.

